

Eesti kõrgkoolide õppekeel EHISE andmetel

Eesti kõrgkoolide õppekeel EHSe andmetel

Autor: Kadri Koreinik

Viitamine: Koreinik, K. (2021). Eesti kõrgkoolide õppekeel EHSe andmetel. Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

Haridus- ja Teadusministeerium Munga 18, Tartu 50088, Eesti

e-post: hm@hm.ee

© autor ning Haridus- ja Teadusministeerium, 2021

Tellija ja väljaandja: Haridus- ja Teadusministeerium

Keeleline toimetamine: Inga Kukk / Haridus- ja Teadusministeerium

Kujundus: Kadri Koreinik ja Annike Soodla

Kaanepilt: Pexels

Sisukord

Sissejuhatus: Eesti kõrgharidus- ja keelepoliitika rahvusvahelistuva kõrghariduse kontekstis	4
Analüüsi mõisted ja metoodika	7
Analüüsi tulemused	8
Kõrgkoolides õppivad tudengid õppekeele järgi, 2016–2020	8
Kõrgkooli vastu võetud üliõpilased: muutused õppekeeles, 2016–2020	8
Välistudengite vastuvõtt, 2016–2020	11
Õppekavad	12
Avalik-õiguslike ülikoolide eesti- ja ingliskeelsed õppekavad, 2016–2020	14
Vastuvõtt avalik-õiguslike ülikoolide õppekavagruppide õppekavadele	15
Tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupp 2016–2020	21
Informaatika ja infotehnoloogia õppekavagrupp 2016–2020	23
Kunstide õppekavagrupp 2016–2020	24
Meditsiini ja veterinaaria õppekavagrupid	25
Bio- ja keskkonnateaduste õppekavagrupp 2016–2020	26
Füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupp 2016–2020	27
Sotsiaalteaduste õppekavagrupp 2016–2020	28
Õiguse õppekavagrupp 2016–2020	30
Ärinduse ja halduse õppekavagrupp 2016–2020	31
Keelte ja kultuuride õppekavagrupp 2016–2020	32
Humanitaaria õppekavagrupp 2016–2020	33
Õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste õppekavagrupp 2016–2020	34
Kokkuvõte ja järeldused	35
Kasutatud ja taustakirjandus	37
LISA	39

Sissejuhatus: Eesti kõrgharidus- ja keelepoliitika rahvusvahelistuva kõrghariduse kontekstis¹

Kõrghariduse (KH) rahvusvahelistumise kontekstis, kus kõrgkoolidest on saanud rahvusvaheliselt atraktiivsed õppimis- ja töökohad, on (õppe)keeleküsimused muutunud erakordselt aktuaalseks (Soler 2020)². Eestis, aga ka teistes riikides on kõrghariduse keelekasutus keelepoliitiliselt tundlik ja vastuoluline küsimus, mis nõuab tasakaalu otsimist (vt nt Klaas-Lang 2021). Esiteks on oluline, et õpingud oleksid tõhusad ja täidaksid oma eesmärgi, st annaksid vaatamata õppekeelele või hoopis õppekeele kaudu teadmisi, oskusi ja pädevusi (vrd ligipääs haridusele)³. (Keele)poliitiline probleem seisneb kõrgkoolide, sh rahvusülikooli rolli kahanemises Eesti kultuuri ja ühiskonna jaoks ning kõrgkoolide keelekorraldusliku, ennekõike teadus- ja oskuskeelekorraldusliku liidripositsiooni muutuses (valdkonna kaotus, ingl *domain loss*)⁴. Sotsiaalmajanduslik aspekt on seotud ülikoolide rahastamisega: riigieelarveväliste õppekohtade ja eri õppevormide pakkumisega hangitakse üleilmastunud kõrgharidusturult lisavahendeid, et katta kasvavaid kulusid, mis on osalt seotud rahvastiku vananemisega (*ibid.*)⁵. Sestap pole ime, et kõrgkoolid on muutunud haridusökonoomika uurimisobjektiks, aga elav arutelu KH ingliskeelsetumise üle toimub ka rakendus- ja sotsiolingvistikas (nt Hultgren *et al.* 2014). Empiirilised andmed kinnitavad, et 2007–2014. aastatel on ingliskeelsete magistritaseme õppekavade arv Euroopa kõrgkoolides tõusnud üle kolme korra (2389lt 8089ni, Wächter, Maiworm 2014). Ka bakalaureuseastme ingliskeelsete õppekavade arv on eksponentsiaalselt suurenenud (ingl *English-taught Bachelor's programs*; Sandström 2019). Eestis ei saa sellist kiiret kasvu täheldada.

¹ Autor tänab nõu ja abi eest kolleege Andero Adamsoni, Margit Grauenit, Ingrid Jaggot, Tatjana Kiilot, Inga Kukke, Merike Reiljani, Annike Soodlat, Sigrid Vaherit ja Sirli Zuppingut.

² Kõrghariduse rahvusvahelistumist iseloomustavad mitmed ülikoolides aset leidvad üleilmsed protsessid: ülikoolide brändiloomed ja pingeread, rahvusvahelised programmid ja mobiilsus, MOOCid, frantsiisid, ühisõppekavad. Rahvusvahelistumise ajend on enamasti majanduslik või poliitiline (Knight, de Wit 2018). Rahvusvahelise rahastuse kasvuga kaasneb ka vajadus rahvusvaheliste uurimusrühmade järele; seda kinnitavad ka bibliomeetria ja ülikoolide strateegilised kavad. Rahvusvahelistumise üheks näitajaks/mõõdupuuks peetakse välistudengite osakaalu.

³ Ingliseelse õppe positiivse (inglise keele oskuse märgatav paranemine) või negatiivse (õppeaine sisust viletsam arusaamine) mõju hindamiseks napib empiirilisi andmeid (Macaro *et al.* 2018).

⁴ Muutunud kõrghariduskonteksti on nimetatud rahvusjärgseks ülikooliks (ingl *post-national university*) (Bull 2004; Haberland, Mortensen 2012).

⁵ Maailmapanga ja ÜRO rahvastikuproгноosid näevad 2050. aastaks ette rahvastiku kasvu kuni 9,7 miljardi elanikuni. Kõige kiirem on kasv Sahara-taguses Aafrikas. Koos rahvastiku kasvuga toimub rahvastiku vananemine: 2050. aastal on üks kuuest inimesest maailmas üle 65 aasta vana (2019 1/11), Euroopas ja Põhja-Ameerikas on 65-aastaseid ja vanemaid selleks ajaks üks neljast inimesest. (Suzuki 2019) Eesti rahvastikust moodustavad viiendiku noored (7–26-aastased); nende arv ja osatähtsus väheneb 21. sajandi keskpaigaks. Alates 2015. aastast on noorte arv vähenenud u 5% ja osatähtsus 1,3% võrra (Noored vanuserühma, soo ja haldusüksuse järgi, 1. jaanuar, Allikas: Eesti Statistika.). Rahvastikuproгноos näeb ette, et 2030. aastaks noorte arv kasvab 281 000ni, ent 2050. aastaks on 0-rändega baasproгноosi järgi Eestis 236 000 noort ja nende osakaal on 18,8% (Europop2019. Population on 1st January by age, sex and type of projection; proj_19np. Allikas: Eurostat.) OECD kasutab noorte rahvastikumuutuse (ingl *young population*) indikaatorina alla 15-aastaste osakaalu rahvastikus (ingl *people aged less than 15*). Eesti näitaja 16,4% on madalam OECD keskmisest (17,7% 2018. a), kuid kõrgem mitmete arenenud Aasia ja Euroopa riikide omast (nt Jaapan, Korea, Itaalia, Saksamaa, Austria, Sloveenia, Soome, Läti).

Tuleb siiski rõhutada, et keelt ei tohiks käsitleda konstandina⁶: nii õppejõudude kui tudengite eesti ja ka inglise keele oskus (osaoskused, aktiivse sõnvara maht, retseptiivne mitmekeelsus) varieeruvad tublisti. Kui auditooriumis on koos inglise keelt teise keelena kõnelevad Eesti ja välistudengid, tekib küsimus, kas pidada nende keelt normikeeleks või mitte (vrd ingl *standard* ja *non-standard English*) ning suhtlust mitme- või koguni hargkeelseks (ingl *translingual*) praktikaks (vt ülevaadet Kuteeva 2020).

Vaatlusaluse perioodi (2016–2020) kõrghariduspoliitikat on kujundanud mh Eesti kõrghariduse rahvusvahelistumise strateegia aastateks 2006–2015, mis on kõrgharidusstrateegia alamdokument. See lähtub mh kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelisest olemusest, Bologna protsessist ja Euroopa kõrgharidusruumist (European Higher Education Area, EHEA); dokumendis tõdetakse, et kõrgharidusest on saanud tähtis ekspordiartikkel ning euroopalik/Euroopa Liidule omane liikumisvabadus ja rahvusvaheline tööturg eeldavad keeleoskust ja kultuuriteadlikkust⁷. Strateegia kolm tegevussuunda on toetava õigusliku keskkonna loomine (juhendatakse Euroopa kõrgharidusruumi arengust ning Eesti rahvuslikke huve arvestavast teadus-, haridus- ja immigratsioonipoliitikast); õppetegevuse rahvusvahelistumine (tudengite mobiilsus, rahvusvaheline oskusteave, õppekavade rahvusvahelistumine); rahvusvahelistumise tugisüsteemi arendamine (institutsionaalne keskkond, teavitamine ja infovahetus)⁸. Kõrghariduse ja teaduse rahvusvahelistumise prioriteetsete tegevuste seas on nt kõrghariduse ja teaduse kvaliteedi tõus rahvusvahelistumise kaudu (alameesmärkide seas mh lõpetajate võõrkeelte valdamine ja välistudengite kaasamine).

Edaspidi juhindub riiklik kõrgharidus- ja teaduspoliitika haridusstrateegias (2021–2035) seatud eesmärkidest ning seda rakendatakse haridus- ja noorteprogrammi 2022–2025 kaudu (tegevused 1.4 Ligipääsu tagamine kõrgharidusele ja 1.5 Hariduse rahvusvahelise konkurentsivõime edendamine). Strateegia eesmärk on tagada igale motiveeritud ja võimekale üliõpilaskandidaadile ligipääs kvaliteetsele, paindlikule ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavale kõrgharidusõppele. Tagatakse õppiija toimetulek ja õppe tulemuslikkust toetavad teenused ja toetused, nt paraneb eemalejäämise riskis olevate noorte ligipääs kõrgharidusele ja Eesti keelest erineva emakeelega üliõpilastele on loodud parem ligipääs eestikeelsele kõrgharidusele. Teise tegevuse kaudu toetatakse Eestis antava hariduse rahvusvahelist konkurentsivõimet, suurendades selleks rahvusvahelist koostööd ja õpirännet. Lisaks soovitakse programmiga tagada võrdsed võimalused haridusele (Tegevus 2.2) ja seostada õpet tööturu vajadustega (Tegevus 3.1), mille üks tulemus on üliõpilaste ja

⁶ Tegelikult ei saa konstandina tõlgendada ühtki keelt.

⁷ https://www.hm.ee/sites/default/files/k6rghariduse_rahvusvahelistumise_strateegia.pdf

⁸ Eraldi sätestatakse, et kõrgharidus- ja teaduspoliitika ei toeta rahvusvahelistumise tegevusi, mis on suunatud: (1) kõrghariduse muutmisele äriks. Rahvusvahelistumise eesmärk ei ole kõrgkoolide jaoks üldjuhul kompenseerida keskkoolilõpetajate arvu vähenemist. Erisus kehtib pragmaatilistest vajadustest tulenevalt vaid LTT erialadel, eriti IKT valdkonnas, kus ettevõtjatel on selged strateegilised seisukohad tööjõupuuduse leevendamiseks. Riik ei toeta välisüliõpilaste arvu kasvatamist näiteks ärijuhtimisprogrammide elushoidmiseks välisüliõpilaste abil. Meie rahvusvaheline konkurentsieelis peaks põhinema tugeva kvaliteediga ja teistest eristuvatel aladel; (2) õppekavade üldarvu suurendamisele. Võõrkeelsete õppekavade loomine ei suurenda õppekavade üldarvu. Osa õppekavu on seega võõrkeeles ja me ei hoiä üldjuhul paralleelselt avatuna eesti- ja võõrkeelseid õppekavu, sest meil puudub selleks vajalik ressurss; (3) õppejõudude ja teadlaste üldarvu kasvule avalikus sektoris. Välisõppejõudude ja -teadlaste arvu kasv ei too kaasa õppejõudude ja teadlaste üldarvu kasvu avalikus sektoris, st riigi rakenduskõrgkoolides, avalik-õiguslikes ülikoolides ja riigi teadusasutustes. Välis-teadlaste ja -õppejõudude osakaalu tuleks suurendada seniste ametikohtade raames, tõstes üldist kvaliteeti ja suurendades reaalselt konkurentsi akadeemilistele ametikohtadele. <https://www.hm.ee/sites/default/files/korgrhariduse-rahvusvahelise-tutvustamise-strateegia.pdf>

kutseõppurite erialane paranenud keelteoskus. Mõlemad tegevused puudutavad otsesemalt või kaudsemalt keelekasutust Eesti kõrgharidusasutustes.

Eesti keele arengukava 2021–2035 eelnõus on tegevussuund 3.8, mis näeb ette, et „koostöös kõrgkoolidega töötatakse välja ja rakendatakse kõrghariduse keele- ja rahvusvahelistumise põhimõtted, mis tagavad eesti keele toimimise kõrgharidus- ja teaduskeelena, määratledes eesti- ja ingliskeelse õppe vahekorra ning aidates samal ajal kaasa ülikoolide rahvusvaheliselt kõrge taseme saavutamisele. Et kõik eesti emakeelega üliõpilased saaksid omandada eesti erialakeele ning ükski ainevaldkond ei muutuks täielikult võõrkeelseks, arendatakse eestikeelseid õppekavasid, terminoloogia- ja teadustööd. Tagatakse, et avalik-õiguslike ülikoolide asjaajamiskeel on eesti keel. Eestikeelses keskkonnas toimetulekuks õpetatakse välisüliõpilastele ja -õppejõududele eesti keelt.“⁹ „Eesti keele arengukava 2011–2017“ elluviimise vahearuande järgi saab eestikeelset kõrgharidust kõigil õppeastmetel peaaegu kõigis õppekavarühmades. Esimesel kahel õppeastmel on kaks õppekavarühma, kus 2017/18. õppeaastal ei olnud võimalik eesti keeles õppida – haridus, mujal liigitamata, ning humanitaaria ja kunsti interdistsiplinaarne õppekavarühm. Mõlemas õppekavarühmas on üks selline õppekava.

Kuigi Eesti riiklik poliitika võtab arvesse Euroopa kõrgharidusruumis ja mujal maailmas toimuvat, mõjutavad keelte kasutust kõrghariduses (KH) (sh õppekeelt) teised regionaalsed ja globaalsed toimijad ja protsessid, nt ELi kaupade, teenuste, isikute ja kapitali vaba liikumise poliitika(d) (vt Siiner jt 2017). 2020. aasta algusest on vaba liikumist piiranud üleilmne COVID19 pandeemia ja selle tõkestamiseks riikide poolt seatud liikumispiirangud.

Haridus- ja teadusministeeriumi 2020. a tulemusaruanne võtab kokku KH õppekeele mulluse seisu. Avalik-õiguslikes ülikoolides on kõrghariduse I astmel kõigis õppekavarühmades võimalik õppida eesti keeles ja 91% I astme üliõpilastest õpibki bakalaureuseõppes eesti keeles. Avalik-õiguslike ülikoolide kõrghariduse II astmel (magistriõpe ja sellega võrdsustatud haridus) seevastu on mitmeid ingliskeelseid õppekavu (haridustehnoloogia, filosoofia, kirjandus-, visuaalkultuuri ja filmitooria, mehhatroonika, matemaatiline majandusteadus, küberkaitse, e-riigi tehnoloogiad ja teenused, sotsiaalne ettevõtlus jt) või õpib üle poole õppekavarühmade (nt audiovisuaalsed tehnikad ja meedia tootmine, keemia, füüsika, matemaatika, poliitikateadus ja kodanikuõpetus, elektroonika ja automaatika) tudengitest ingliskeelsetel õppekavadel. Kokku õpib inglise keeles neljandik avalik-õiguslike ülikoolide II astme tudengitest (vt täpsemalt lk 10).

Analüüs võtab vaatluse alla KH õppekeele muutused alates 2016/17. õppeaastast. Eelmises KH õppekeele ülevaates järeldati, et rahvastikumuutuste tõttu on üliõpilaste arv Eesti kõrgkoolides 2006–2017 oluliselt vähenenud; välistudengite arvu kasv on seotud ingliskeelse õppe mahu suurendamisega, mis nii tõstab kõrgkoolide rahvusvahelist konkurentsivõimet kui kompenseerib Eesti noorte arvu langust; avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmel eesti keeles õppivate tudengite osakaal on vähenenud; 2006–2017 on inglise keeles õppima asunute arv ligikaudu neljakordistunud; avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmel oli kümme õppekavarühma, kus 2017. aastal võeti tudengeid vastu ainult ingliskeelsetele õppekavadele (Selliöv 2018). Ülikoolide esindajatega tehtud intervjuud näitavad, et ingliskeelse õppe kasvu on toetanud mitu paralleelset protsessi, mis on samuti seotud eriala ja selle õpetamise spetsiifikaga (Räis jt 2018): väiksemad sünnipõlvkonnad on suurendanud kõrgkoolide

⁹ https://www.hm.ee/sites/default/files/eesti_keeles_arengukava_2035.pdf

(sotsiaalmajanduslikku) vajadust meelitada ülikoolidesse välistudengeid; kasvanud on kõrgkoolide huvi rahvusvahelistumise vastu; 2013/14. õa-l rakendunud kõrgharidusreform, mille tagajärjel määrati õppekavadele üks õppekeel (vt ka KHaS). Õppekavu ingliskeelseks muutma ja ingliskeelsena avama ajendab vajadus õppetöös inglise keelt kasutada ja tööturu nõudlus inglise keele oskuse järele, sh rahvusvahelise suhtluse kasvades (Räis jt 2018: 5). Räisi jt (2018) poolt uuritud õppekavade põhjal saab väita, et õppekava keele ja muude keelte kasutamist iseloomustab teatav paindlikkus, nt õppematerjalide ja iseseisva töö (sh praktika) keele valikul. Erandlikud on õppekavad, kus terved moodulid on võõrkeeles; sellisel juhul eeldatakse igal õppekavas oleval ainekursusel vastava ainekursuse õppekeele kasutamist (ibid. 5).

Analüüsi mõisted ja metoodika

Analüüsis kasutatud andmed pärinevad Eesti Hariduse Infosüsteemist (EHIS)¹⁰. **Õppijad** on esitatud seisuga 10. november, lõpetanud (sh eksternina lõpetanud) ja katkestamissündmused on vahemikus 1. oktoober kuni 30. september. **Vastuvõetutena** (vrd vastuvõtt) on käsitletud sellised üliõpilased, kes õppisid 1. kursusel või õppimise aasta 10. novembri seisuga kõrghariduse õppekavadel ning olid kõnealusel aastal õppima asunud 1. juulist kuni 10. novembrini¹¹. **Välisüliõpilastena** on määratletud need üliõpilased, kelle elukohamaa ei ole EHISes „Eesti“ (või „määramata“ või „tühi“) ning kel ei ole samaaegselt EHISe andmetel alalist elamisõigust või pikaajalise elaniku elamisluba ning kellel puudub Eesti kodakondsus¹². Alates 2014/15. õa on välisüliõpilaste hulka lisatud ka need üliõpilased, kelle puhul õppeasutus märkis EHISesse, et tegemist on välisüliõpilasega¹³.

Üliõpilaste hulka loetakse residendiõppes õppijad, kes on sisse astunud 2000/01. õa või varem. Üliõpilaste, vastuvõetute, katkestanute ja lõpetanute arvuna on kajastatud vastavate sündmuste arvu (kõigi tunnuste puhul), seega näiteks isikud, kes õpivad samaaegselt erinevatel õppekavadel loetakse mitmekordselt. Ühisõppekavadel õppijad, vastuvõetud, katkestanud ja lõpetanud on kajastatud koordineeriva õppeasutuse juures. Kuna kõrgkooliõppurite seas on mh üliõpilasvahetuse, vaheaasta või akadeemilise puhkuse tõttu nominaalajast kauem õppivaid tudengeid jms, on õppijate asemel otstarbekas vaadelda vastuvõtu dünaamikat¹⁴.

Õppekeel hõlmab EHISe detailandmete (seisuga 05.01.2018) järgi andmeid õppekeelte kohta, milles õppekaval õpet läbi viiakse (vt ka keelte klassifikaator 2011)¹⁵. Kõrgharidusseadus (KHaS, §3 lg 3) jätab kõrgkoolidele õppekavade õppekeele osas vabad käed: kõrgharidustaseme esimese ja teise astme õppekavade õppekeel on eesti keel või kõrgkooli

¹⁰ EHISe detailandmed. <https://www.riha.ee/Infos%C3%BCsteemid/Vaata/ehis#andmed>

¹¹ TULE programmi raames rahastatud õppekohtadel ja ESFi doktorikoolist/DORA programmist rahastatud tagasispõrduvad doktorandina õppijaid ei loeta vastuvõetute hulka.

¹² EHISe detailandmetes välisüliõpilane = Välisüliõpilane (jah/ei). Väärtus määratakse õppeasutuse poolt välisüliõpilase immatrikuleerimisel.

¹³ Seetõttu ei ole alates 2014/15. õa-st välisüliõpilaste andmed täielikult võrreldavad eelmiste aastatega.

¹⁴ EHISe detailandmetes: „õppima asumine (kood)“ ja „õppima asumise kuupäev“ ning „õppeasutuse lõpetamise, õppeasutusest väljaarvamise või eksmatrikuleerimise põhjus“ ja „õppeasutuse lõpetamise, õppeasutusest väljaarvamise või eksmatrikuleerimise kuupäev“.

¹⁵ Kuni 2011. aastani, aga ka pärast seda, nt õppekeele või mitme õppekeelega õppekavadel on EHISes õppekeeleks kutse- või kõrghariduse õppurile (andmeobjekt) märgitud õppekeelt (vrd õppuri õppekeel, milles õpib). 2017/18. õa-l õppekeele andmed ühtlustati.

otsusel võõrkeel, kui see on vajalik õppe kvaliteedi või kõrgharidusega spetsialistide tagamiseks ja võõrkeelseks õppeks on olemas vajalikud ressursid¹⁶. Kõrghariduse kolmanda astme õppekavadel võib õppekeeleks vajaduse korral määrata rohkem kui ühe keele (kõrgharidusstandard, § 5 lg 2). Õppekeelt analüüsitakse õppekavagruppide ja õppekavarühmade lõikes (vt ISCED-F 2013).

Analüüsi tulemused

Kõrgkoolides õppivad tudengid õppekeele järgi, 2016–2020

Kõigil kolmel KH astmel õppis 2020. aastal Eesti kõrgkoolides kokku 45 259 tudengit, sh 5235 välisüliõpilast (11,6%). Viimase viie aastaga on tudengite arv vähenenud ligi 5%.

KH I astmel (sh integreeritud õppes) on üliõpilasi 30 980, sh 2380 välisüliõpilast (7,7%). Välistudengitest 346 õpib integreeritud õppes: 201 veterinaarmeditsiini ja 141 arstiteadust, paar arhitektuuri ja paar mitmekeelse kooli klassiõpetaja õppekavadel. Eestikeelsetel õppekavadel õppivate tudengite osakaal kõigist tudengitest on 90% ja see pole viimasel viiel aastal oluliselt muutunud. Võrreldes viie aasta taguse ajaga on ingliskeelsetel õppekavadel õppivate tudengite osakaal pisut tõusnud, kuid viimasel kolmel aastal on see kõikunud 9% ümber. 2020. aastal on ingliskeelsetel õppekavadel õppijate osakaal KH I astmel 8,5%.

KH II astmel on tudengeid kokku 11 962, sh 2184 välisüliõpilast (18,3%). Välistudengite osakaal on viimasel viiel aastal kasvanud, jäädes viimasel kolmel aastal umbes viiendiku juurde: 2018. a 18,1%, 2019. a 20,4% ja 2020. a 18,3%. Eestikeelsetel õppekavadel õppivate tudengite osakaal moodustab kõigist KH II astme tudengitest ligi kolm-neljandikku ja see osakaal langes vähehaaval kuni 2020. aastani.

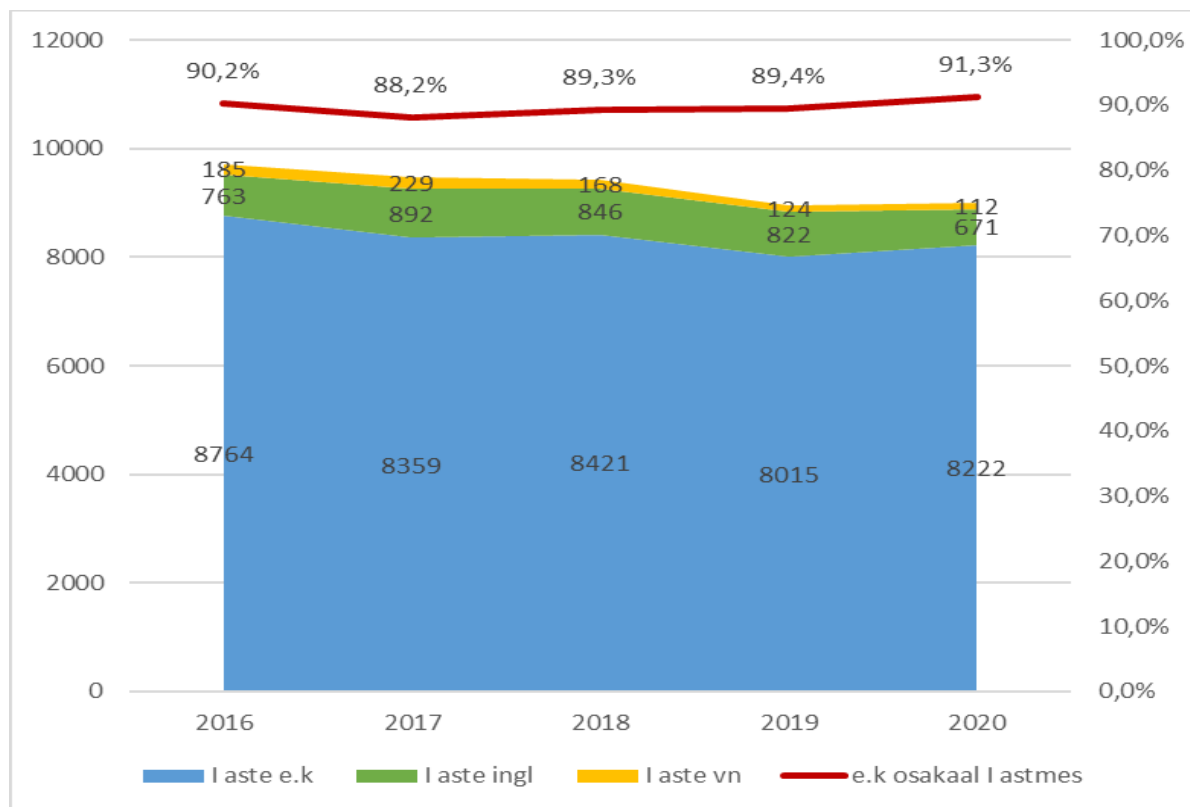
III KH astmel on 2317 kraadiõppurit, sh 671 välisdoktoranti. Pidevalt on tõusnud nii välisõppurite osakaal kui arv, mis võrreldes viie aasta taguse ajaga on u 1,8-kordne. Doktoriõpe on suuresti individuaalne ja/või töörühmades, millest enamik on kas rahvusvahelise teaduskogukonda lõimunud, nõuab valdavalt ingliskeelsete teaduspublikatsioonide kaudu kursisolekut erialase uurimisseisuga või teadustulemuste avaldamist rahvusvahelistel platvormidel. Kuna doktoriõppe õppekavadel on sageli määratud mitu õppekeelt, vaadeldakse edaspidi üksnes KH I ja II astmel õppijate õppekavade keelt, kuid välisüliõpilasi puudutavas peatükis esitatakse ka välistudengite osakaal ja selle muutus doktoriõppes.

Kõrgkooli vastu võetud üliõpilased: muutused õppekeeles, 2016–2020

KH I astmele(sh integreeritud õpe) vastuvõetud tudengid (9005) õpivad lõviosas eesti keeles. Viimase viie aasta jooksul pole eesti keeles õppivate tudengite osakaal märkimisväärselt muutunud. Vt joonis 1. 2020. aastal võeti ingliskeelsesesse õppesse vastu 671 üliõpilast: kõige enam on selliseid tudengeid EBSis (144), TTÜs (125), TLÜs (117) ja TÜs (114) ning Eesti Ettevõtluskõrgkoolis Mainor (108). Nendest veerandi moodustavad Eesti üliõpilased;

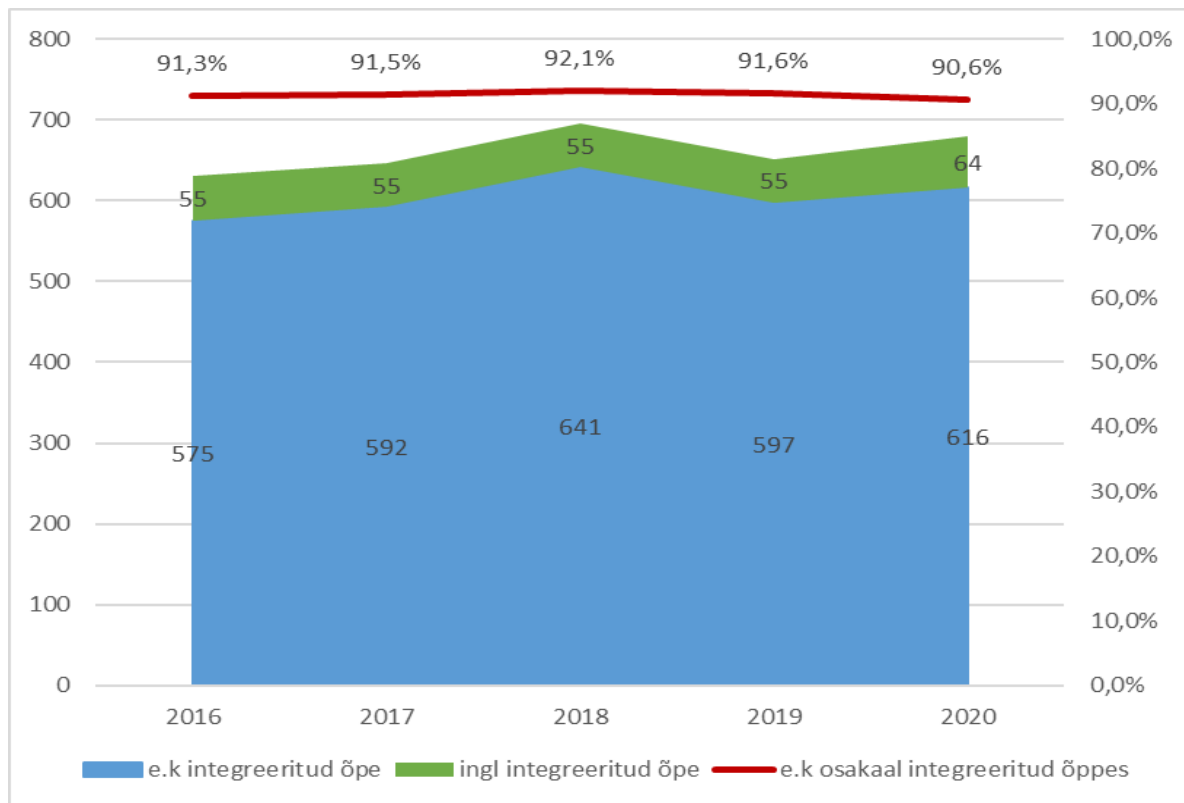
¹⁶ Vt KHaS. <https://www.riigiteataja.ee/akt/119032019012?leiaKehtiv>

eestimaalaste osakaal ingliskeelses vastuvõtus on aastate lõikes jäänud viiendiku-neljandiku piirimaile. Vt lisaks joonis 4. Lisaks on 2020. aastal sadakond tudengit vastu võetud venekeelsesse õppesse: enamik Mainoris ja mõned Eesti Metodisti Kiriku Teoloogilises Seminaris. 2020. a vastuvõtu näitajad peegeldavad ilmselt COVID19 piirangute mõju: mitmed kõrgkoolid ei võtnud vastu tudengeid nn kolmandatest riikidest.

Joonis 1. Eesti, inglise ja vene keeles õppima asunud tudengite arv ja osakaal KH I astmel 2016–2020 (EHIS)

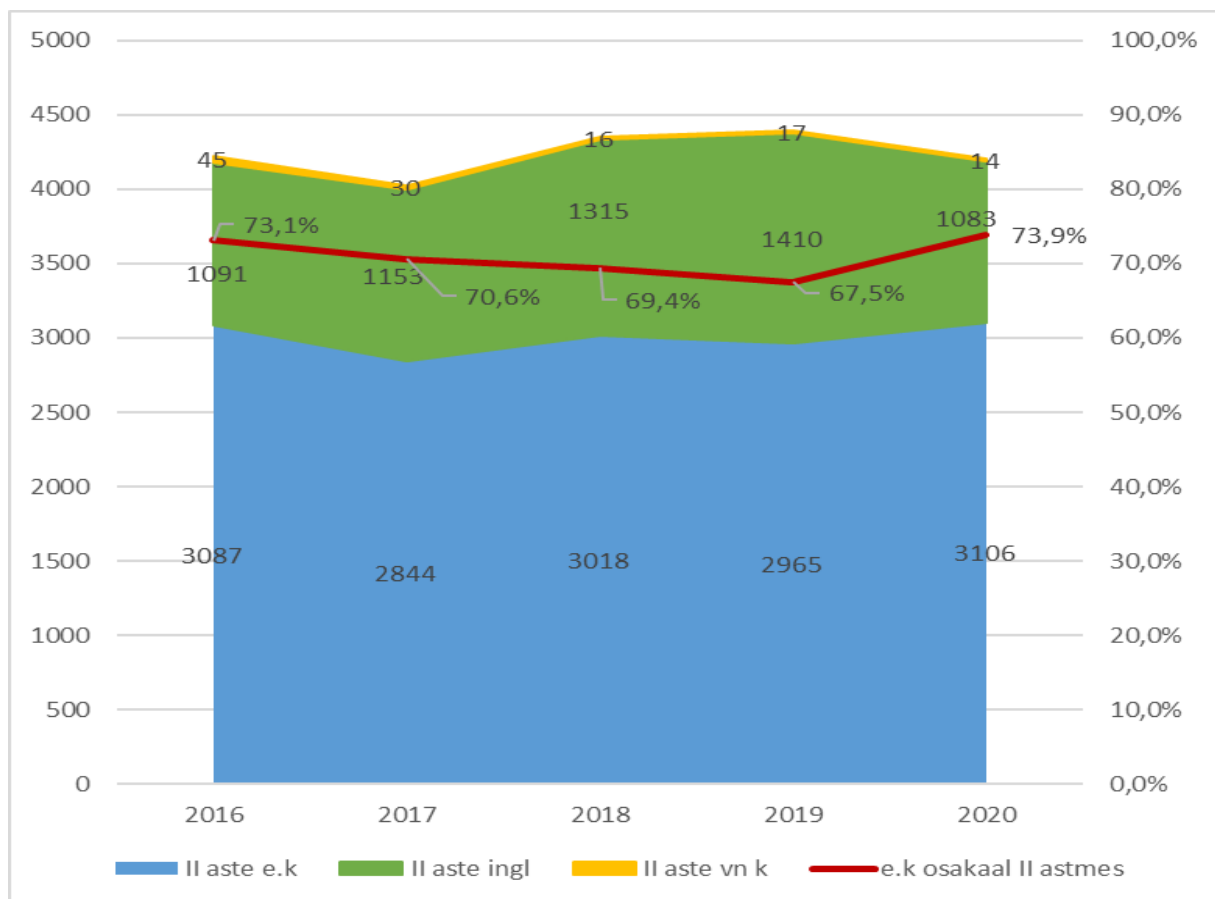
Kui vaadelda **integreeritud õpet eraldi**, siis on näha samuti, et domineerib vastuvõtt eestikeelsetele õppekavadele, kuid 2020. aastal mõnevõrra kasvas vastuvõtt ingliskeelsetele õppekavadele. Vt joonis 2.

Joonis 2. Eesti ja inglise keeles õppima asunud tudengite arv ja osakaal KH integreeritud õppes 2016–2020 (EHIS)

KH II astmel alustas 2020. aastal eesti keeles õpinguid ligi kolm neljandikku kõigist magistriastme üliõpilastest (4203). Eesti keeles õppima asunud tudengite osakaal on viimastel aastatel kõikunud, olles 2020. aastal pisut kõrgem kui varasemal kuuel aastal (73,9%). Vt joonis 3. Seda võisid mh põhjustasid COVID19 tõestamiseks mõeldud piirangud (sh eri riikide liikumis- ja reisipiirangud, distantsõpe ülikoolides), mis piirasid välistudengite huvi ja juurdepääsu Eesti ja selle kõrgkoolide vastu. Ligi neljandik tudengitest asus õppima inglise keeles. Lisaks asus väike osa tudengitest (14) õppima vene keeles. Viimati mainitud õpivad Mainoris, tosin neist on välisüliõpilased. 62,6% kõigist inglise keeles õppima asunud tudengitest olid 2020. aastal välisüliõpilased. Vt ka joonis 5.

KH III astmel alustas möödunud õppeaastal õpinguid 387 (avalik-õiguslikes ülikoolides 380) doktoranti, kellest ca 44% on välisüliõpilased. Välisüliõpilaste osakaal on viimase viie aastaga kiiresti kasvanud; 2016/17. õa-l oli neid veerand.

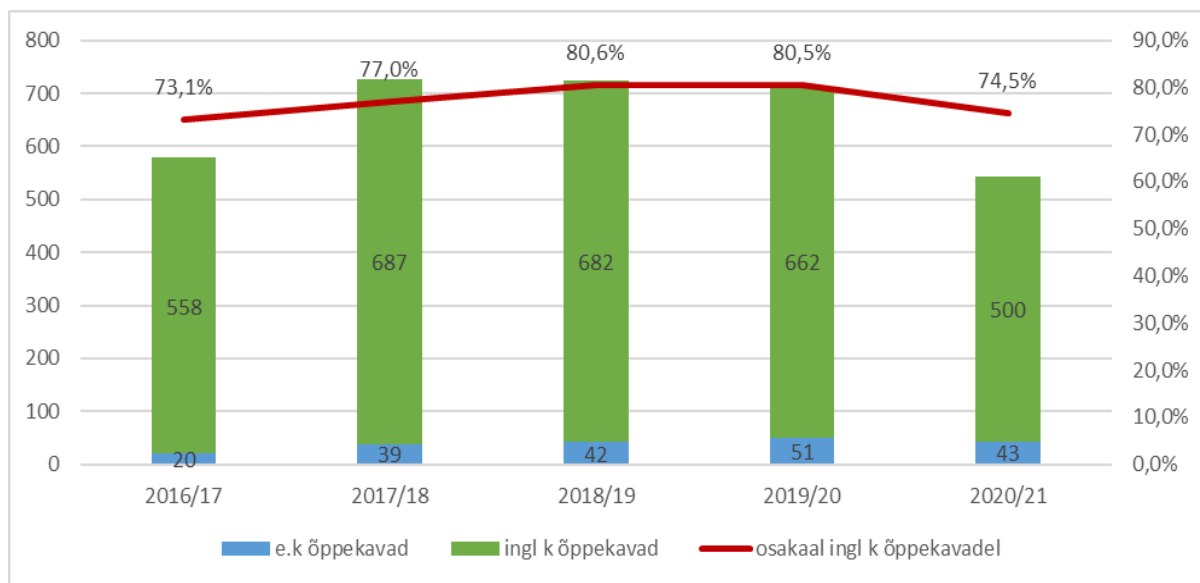

Joonis 3. Eesti, inglise ja vene keeles vastuvõetud/õppima asunud tudengite arv ja osakaal KH II astmes, 2016–2020 (EHIS)

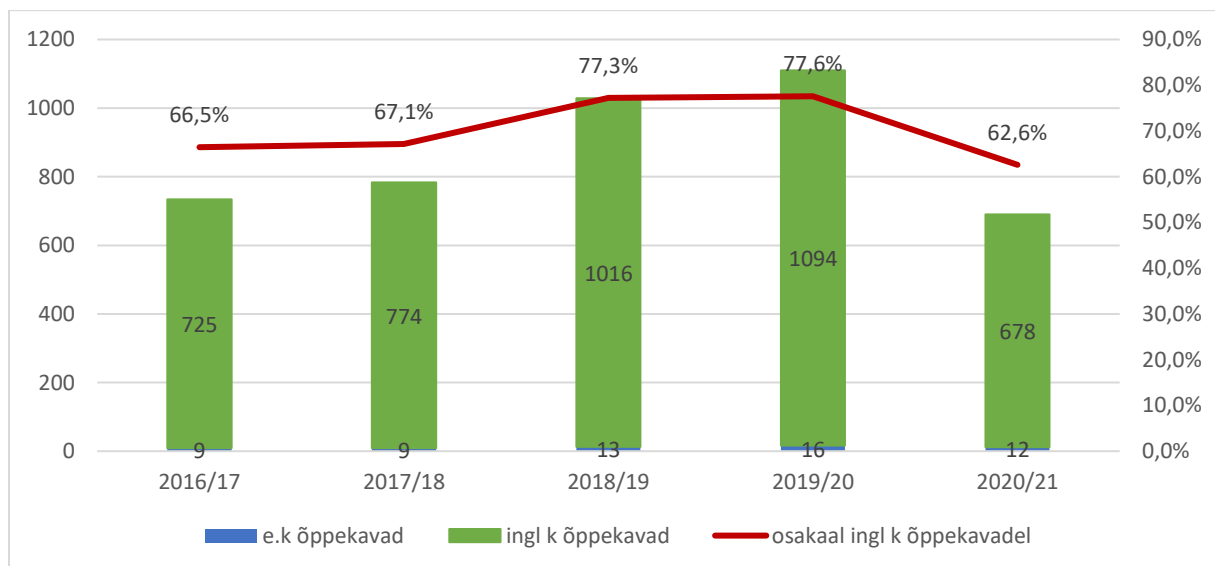
Välistudengite vastuvõtt, 2016–2020

Välistudengite vastuvõtt on üks kõrghariduse rahvusvahelistumist peegeldavatest näitajatest¹⁷. Vaadeldud perioodil välistudengite vastuvõtt kasvas, kuid möödunud aasta oli erandlik. Välistudengite vastuvõtt esimesele kahele KH astmele mullu kahanes. Välisüliõpilaste osakaal esimesele kahele KH astmele vastuvõetud tudengitest (vastavalt I astmel 9005 ja II astmel 4203) oli u kümnendik: I astmel vastavalt 578 (6,4%) ja II astmel 702 (16,7%). Neist asus eesti- või inglise keeles õppima 1233 tudengit. Eestikeelsetele õppekavadele vastuvõetud välisüliõpilaste osakaal kõigist **eestikeelsetele õppekavadele vastu võetud** tudengitest jääb nii I kui ka II KH astmel vaadeldud ajaperioodil enamasti alla 0,5%. Eesti keeles õppivad välismaalased on rahvusvahelistuva kõrghariduse kontekstis erandlikud ning nende ja nende õppima asumise motivatsiooni iseloomustamiseks on tarvis lähemat uurimist. **Inglise keeles alustas** I astmel 500 ja II astmel 678 välistudengit. Vt joonised 4 ja 5.

¹⁷ Rahvusvahelistumise näitajate hulka kuuluvad: välisõppejõud ja välismaise päritoluga ülikoolipere, rahvusvahelised uurimisgrandid, sisenevad või väljuvad vahetusüliõpilased, ühisõppekavad ja ühiselt avaldatud teaduspublikatsioonid, aga ka võõrkeelsed õppekavad. Vt nt Brandenburg, Federkeil (2007). How to measure internationality and internationalisation of higher education institutions. Indicators and key figures. CHE Centrum für Hochschulentwicklung gGmbH.
https://www.umt.edu/ilab/documents/How_to_measure_internationality_AP_92.pdf

Joonis 4. Välistudengite vastuvõtt õppekeele järgi I astmel ja vastuvõetud välisüliõpilaste osakaal ingliskeelsetel õppekavadel, 2016–2020, (EHIS)

Joonis 5. Välistudengite vastuvõtt õppekeele järgi II astmel ja vastuvõetud välisüliõpilaste osakaal ingliskeelsetel õppekavadel, 2016–2020, (EHIS)

Õppekavad

2020/21. õppeaastal toimus õpe Eesti kõrgkoolides esimesel kahel KH astmel kokku 585 õppekaval. Võrreldes 2017/18. õppeaastaga (673) on õppekavade arv vähenenud (Sellio 2018). Samuti on vähenenud nende õppekavade arv, kuhu vastuvõtt toimus (458 vs. 470) (*ibid.*).

Õppekavadest 470 (80,3%) on eesti õppekeelele, 94 ingliskeelsele ja ülejäänud venekeelsele. II astmel on ingliskeelsete õppekavade osakaal (30,9%) suurem kui KH I astmel (8,4%). KH II astmel moodustavad ingliskeelsed õppekavad ligi kolmandiku kõigist õppekavadest, kuhu

vastuvõtt on toimunud. Venekeelsetele õppekavade määr vastuvõtus on marginaalne. Vt tabel 1.

Tabel 1. Õppekavade jaotus õppekeele, omandivormi ja KH astme lõikes, 2020/21 (EHIS)

Õppekavad, millel õpitakse					Õppekavad, millel toimus vastuvõtt			
KH aste	eesti	inglise	vene	KOKKU	eesti	inglise	vene	KOKKU
erakõrgkoolid I	15	8	3	26	8	7	3	17
avalik-õiguslikud I	211	19	3	233	158	17		175
riigiomandus	64			64	51			51
KOKKU I aste	290	27	6	323	217	24	3	244
erakõrgkoolid II	7	5	1	13	3	3	1	7
avalik-õiguslikud II	169	75		244	136	66		202
riigiomandus	4	1		5	4	1		5
KOKKU II aste	180	81	1	262	143	70	1	214
I ja II aste KOKKU	470	108	7	585	360	94	4	458

Erakõrgkoolides on KH I astmel üle poole (8/17) õppekavadest eestikeelsed. Kolm on venekeelsed: teoloogia ja misjon (Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar, 22 tudengit), ärijuhtimine ning veebidisain ja digitaalgraafika (Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor, kokku 347 tudengit). Ülejäänud kaheksa õppekava on ingliskeelsed¹⁸. Üle poole (54%) KH I astme tudengitest (2450) õpivad eestikeelsetel õppekavadel.

KH II astmel oli **erakõrgkoolide** eestikeelsed õppekavu seitse ja mitte-eestikeelseid kuus. Vt tabel 1. 2020/21. õa-l oli erakõrgkoolide õppekavade arv, kuhu toimus vastuvõtt, u poole väiksem. Inglisekeelseid õppekavu on viis (tudengeid kokku 288), neist kolmel – rahvusvaheline ärijuhtimine (Mainor; 125 tudengit), rahvusvaheline ärijuhtimine, MA ja rahvusvaheline ärijuhtimine, MBA (EBS; kokku 163 tudengit) toimus 2020/21. õa-l ka vastuvõtt. Venekeelseid õppekavu on üks – ettevõtte juhtimine (Mainor).

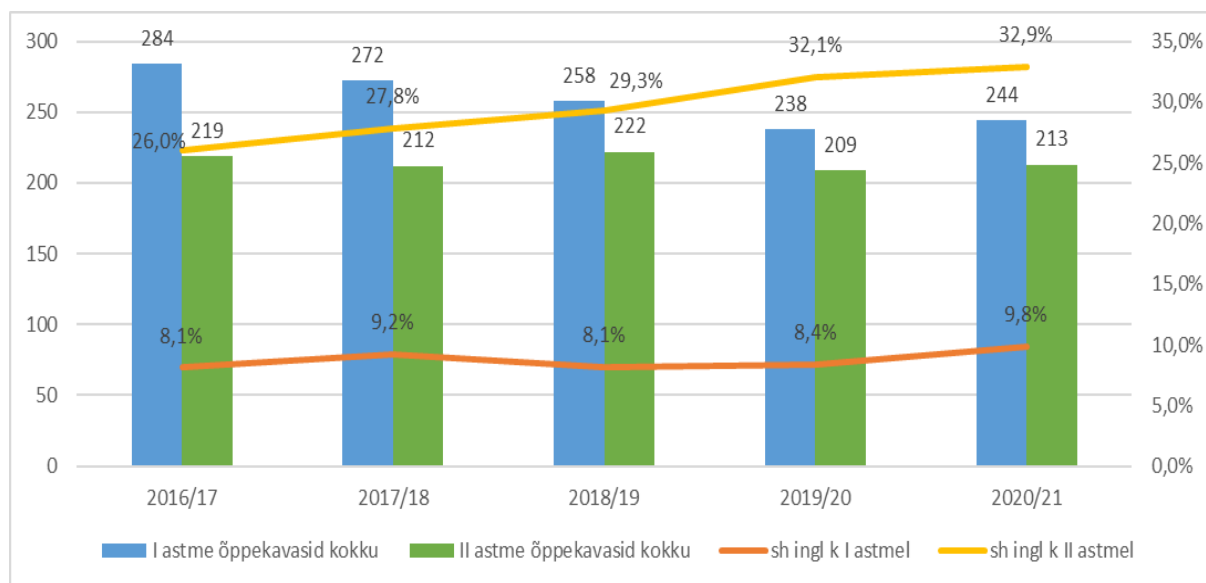
Kolmandik erakõrgkoolide II astme tudengitest (490) õpivad eestikeelsetel õppekavadel.

Riigiomanduses olevate kõrgkoolide KH I astmel toimub õpe eesti keeles ja üliõpilasi võetakse vastu ainult eestikeelsetele õppekavadele. Üksnes KH II astmel õppis 367 tudengit kuus (sh kaks välistudengit) ingliskeelsel radiograafia (kiiritusravi) õppekaval, millele vastuvõtuga alustati Tartu Tervishoiu Kõrgkoolis 2020/21. õppeaastal.

Suurim on õppekavade arv **avalik-õiguslikes ülikoolides**. Nendes oli I ja II astmel vastavalt 90,6% ja 69,3% eestikeelseid õppekavu. Järgmises peatükis kajastatakse eesti- ja ingliskeelsete õppekavade sagedust ja jaotust avalik-õiguslikes ülikoolides. Vt tabel 1.

¹⁸ Teoloogia ja misjon (Eesti Metodisti Kiriku Teoloogiline Seminar; 14 tudengit); rahvusvaheline ärijuhtimine, ettevõtlus digitaalajastul ning ärikorraldus ja võõrkeeled (EBS; 447); *start-up* ettevõtlus, tarkvaraarendus ja ettevõtlus, arvutimängude disain ja arendus ning ettevõtlus ja äriinnovatsioon (Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor; 295). 2020/21. õa-l ei toimunud vastuvõttu ärikorralduse ja võõrkeeled ingliskeelsele õppekavale.

Joonisel 6 on esitatud ingliskeelsete õppekavade osakaalu muutus vaatlusperioodi vältel. Eesti andmed kinnitavad üldist trendi Euroopa kõrgkoolides, kus ingliskeelsete magistritaseme õppekavade arv või osakaal kasvab (vrd Wächter, Maiworm 2014): vaatlusperioodi alguses on selliseid õppekavu neljandik ja lõpus ligi kolmandik kõigist II astme õppekavadest.

Joonis 6. I ja II astme õppekavad kokku ning ingliskeelsete õppekavade osakaal neist õppekavadest, kuhu toimus vastuvõtt, 2016–2020 (EHIS)

Avalik-õiguslike ülikoolide eesti- ja ingliskeelsed õppekavad, 2016–2020

Õppekavade puhul tuleks silmas pidada, et registriandmetel pole võimalik analüüsida õppekavade sisu (õppeaineid ja nende mooduleid, õpiväljundeid jms). On eestikeelseid õppekavu, mille kõrval on samaväärse sisuga ingliskeelsed (nt veterinaaria, arstiteadus) kavad, aga ka unikaalse sisuga ingliskeelseid õppekavu. KH I astmel on kuuest avalik-õiguslikust (AÕ) ülikoolist ingliskeelsete õppekavade osakaal kõige suurem – alla kolmandiku – Eesti Teatri- ja Muusikaakadeemias (EMTA). Näiteks on 2020. aastal võeti seal kokku 30 üliõpilast vastu kahele muusika interpretatsiooni õppekavale, millest üks on eesti- ja teine ingliskeelne. Inglisekeelsel õppekaval õpib 17 tudengit. Vt tabel 2.

Tabel 2. KH I astme kõik ja ingliskeelsed õppekavad (sh integreeritud õpe), kuhu toimus vastuvõtt, 2016–2020, (EHIS)

	TÜ		TLÜ		TTÜ		EMÜ		EMTA		EKA	
	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl
2016	56	3	48	5	46	4	19	1	7	1	18	0
2017	57	3	45	6	43	4	20	1	6	1	16	0
2018	55	3	45	6	36	4	19	1	7	1	17	0
2019	56	3	44	6	31	4	18	1	6	1	14	0
2020	55	3	46	6	33	4	18	1	10	3	13	0

Nt Tartu Ülikoolis võeti 2020. aastal vastu üliõpilasi nii eesti- kui ka ingliskeelsele arstiteaduse (integreeritud õppe) õppekavale. Ingliskeelsete õppekavade nimetused (nt ettevõtetmajandus, loodusteadused ja tehnoloogia) aga ei võimalda hinnata, kas need erinevad sisult eestikeelsetest õppekavadest (ettevõtlus ja projektijuhtimine; füüsika, keemia ja materjaliteadus). TLÜs on nii eesti- kui ka ingliskeelne õigusteaduse õppekava, kuid ingliskeelsed audiovisuaalse meedia ja ristmeedia õppekavad. Interdistsiplinaarsetele humanitaar- ja sotsiaalteaduste ning poliitika ja valitsemise õppekavadele ei ole eestikeelsete seas sama nime ja koodiga ekvivalenti. Raske on ka öelda, kuivõrd viimane kattub sisu poolest nt riigiteaduste õppekavaga.

KH II astmel on ingliskeelsete õppekavade osakaal kõrgem EMTAs ja Eesti Kunstiakadeemias (EKA) ning madalaim Eesti Maaülikoolis (EMÜ). Vt tabel 3. Nt EMTAs on eesti- ja ingliskeelsed muusika interpretatsiooni ning jazz- ja improvisatsioonilise muusika õppekavad, ülejäänud ingliskeelsete õppekavade puhul on taas raske tuvastada, kas on tegemist sisu poolest eestikeelsetega kattuvate või täiesti teistsuguse sisuga ja teisele sihtrühmale suunatud õppekavadega.

Tabel 3. KH II astme kõik õppekavad ja ingliskeelsed õppekavad, kuhu toimus vastuvõtt, 2016–2020, (EHIS)

	TÜ		TLÜ		TTÜ		EMÜ		EMTA		EKA	
	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl
2016	68	16	54	10	43	18	19	1	8	3	11	5
2017	70	21	51	8	44	18	16	1	5	1	10	5
2018	69	21	58	12	41	18	18	1	7	3	12	6
2019	69	25	56	13	38	16	18	2	7	2	10	5
2020	69	24	56	14	40	17	17	1	8	4	12	6

Vastuvõtt avalik-õiguslike ülikoolide õppekavagruppide õppekavadele

Veerandsajast avalik-õiguslike ülikoolide I astme õppekavagrupist, mille õppekavadele on vastuvõtt toimunud, on 2020. aastal 14 õppekavagrupis olnud üksnes eestikeelsed õppekavad. Ülejäänud 11 õppekavagrupis – füüsikalised loodusteadused, humanitaaria, informaatika ja infotehnoloogia, kunstid, meditsiin, muusika ja teatrikunst, sotsiaalteadused, tehnika, tootmine ja tehnoloogia, veterinaaria, õigus, ärimus ja haldus – on vastuvõtt toimunud ka ingliskeelsetele õppekavadele. Mitmele eestikeelsele õppekavale on 2020. a ja varemgi vastu võetud ka välisüliõpilasi (eesti ja soome-ugri keeleteadus, IT süsteemide arendus, keeled ja mitmekeelsus koolis jt).

Tabelis 4 on esitatud 2020. aastal vastuvõetud tudengid õppekavagruppide lõikes ning nende tudengite osakaal, kes võeti samas õppekavagrupis vastu mõnele ingliskeelsele õppekavale. I astmel on inglise keeles õppijate suurim osakaal veterinaaria õppekavagrupis. Üle poole veterinaaria õppekavagruppi vastuvõetud üliõpilastest on **ingliskeelsele õppekavale vastu võetud** integreeritud õppe veterinaariatudengid. Nende osakaal on kõigil vaatlusalustel aastatel olnud pool või enam. Järgnevad õiguse ja füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupid, kus ligi veerandi moodustavad ingliskeelsetel õppekavadel õppivad tudengid. Võrreldes varasemate

aastatega on vähenenud sotsiaalteaduste õppekavagrupi ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud tudengite osakaal. Vt tabel I lisas.

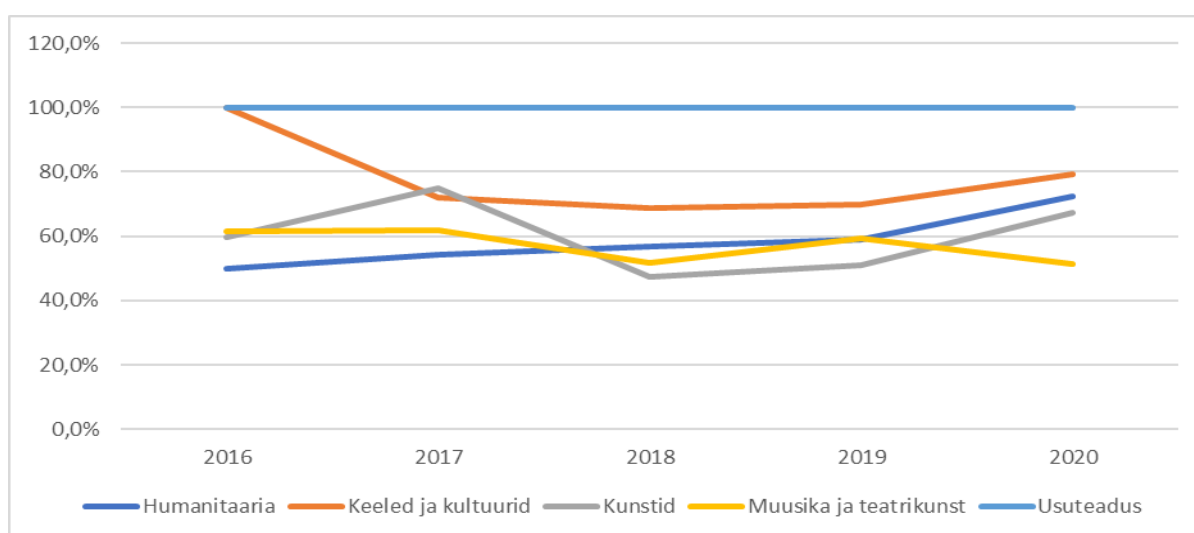
KH teisel astmel on ingliskeelseid õppekavu 2020. aastal 23 õppekavagrupist 15-s (arhitektuur ja ehitus, bio- ja keskkonnateadused, füüsikalised loodusteadused, humanitaaria, informaatika ja infotehnoloogia, keeled ja kultuurid, kunstid, matemaatika ja statistika, muusika ja teatrikunst, sotsiaalteadused, sotsiaalteenused, tehnika, tootmine ja tehnoloogia, õigus, õpetajakoolitus ja kasvatusteadus, ärimus ja haldus). Võrreldes eelneva aastaga on suurenenud matemaatika ja statistika õppekavagruppi ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud tudengite osakaal. Vt tabel II lisas.

Tabel 4. I ja II astmele 2020. aastal vastuvõetud tudengid õppekavagrupi ja õppekeele lõikes, (EHIS)

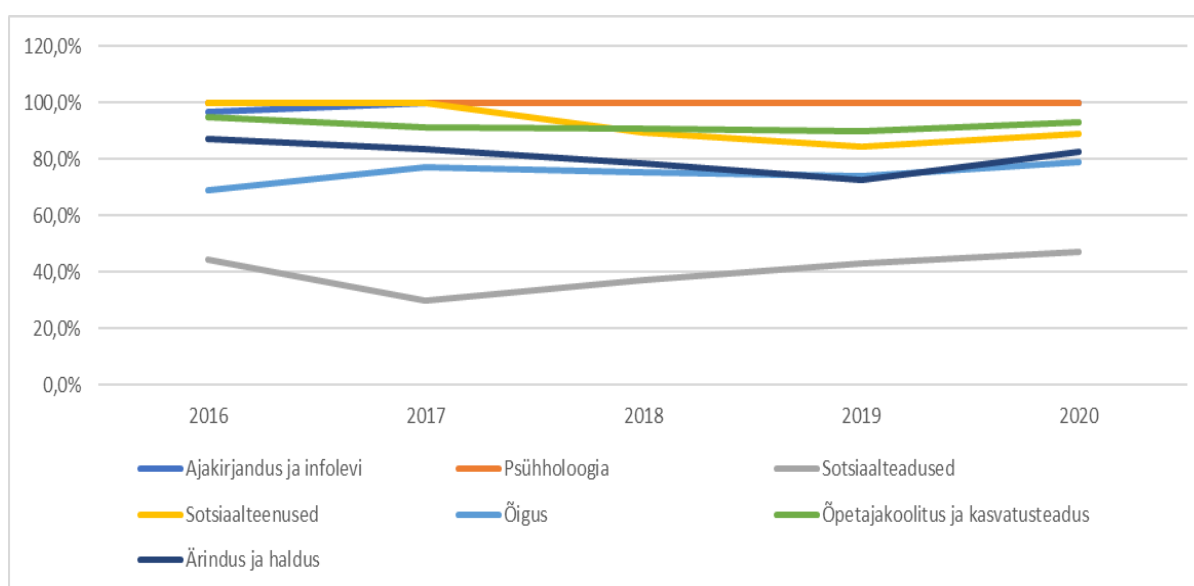
	I aste		II aste	
	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl
Ajakirjandus ja infolevi	130		47	
Arhitektuur ja ehitus	328		98	10,2%
Bio- ja keskkonnateadused	261		131	16,8%
Füüsikalised loodusteadused	285	23,2%	86	46,5%
Humanitaaria	158	7,0%	102	27,5%
Informaatika ja infotehnoloogia	987	4,3%	594	35,7%
Isikuteenindus	85		0	
Keeled ja kultuurid	380		134	20,9%
Kunstid	322	12,7%	147	32,7%
Matemaatika ja statistika	80		30	56,7%
Meditatsioon	269	10,0%		
Muusika ja teatrikunst	182	11,5%	68	48,5%
Psühholoogia	100		44	
Põllumajandus, metsandus ja kalandus	185		68	
Sotsiaalteadused	239	7,9%	276	52,9%
Sotsiaalteenused	202		91	11,0%
Sport	97		21	
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	531	4,3%	401	42,4%
Tervishoid	44		67	
Transporditeenused	123		42	
Usuteadus	15		22	
Veterinaaria	71	52,1%		
Õigus	281	23,1%	214	21,0%
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	475		569	7,2%
Ärimus ja haldus	523	11,9%	643	17,4%
KOKKU	6354	6,5%	3895	24,7%

Eesti keeles õppima asunud avalik-õiguslike ülikoolide II astme tudengite osakaal on 2020. aastal kõige madalam matemaatika ja statistika (43,3% 30st), sotsiaalteaduste (47,1% 276st), muusika ja teatri (51,% 68st), füüsikaliste loodusteaduste (53,5% 86st), tehnika, tootmise ja tehnoloogia (57,6% 401st) ning informaatika ja infotehnoloogia (64,3% 594st)

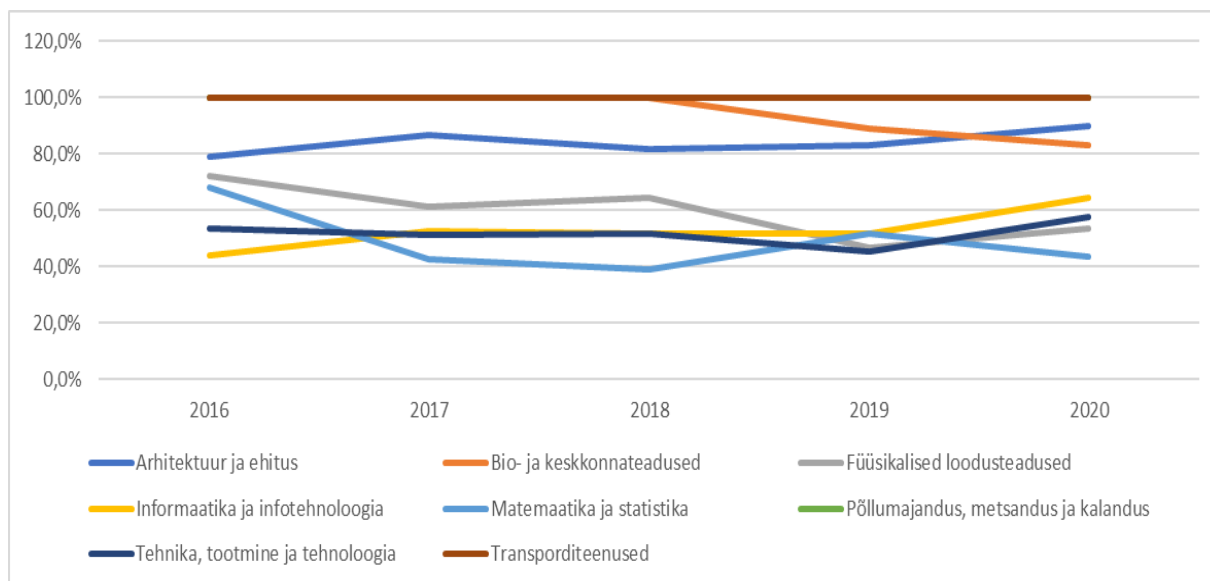
õppekavagruppides. Viimase viie aasta muutusi on raske kommenteerida, sest õppekavagrupiti on eestikeelsete õppurite osakaal aastati kõikunud. Nt toob Selliov (2018) välja, et kui sotsiaalteaduste õppekavagrupi eestikeelsetele õppekavadele vastuvõetud tudengid moodustavad 2017. aastal vaid 30% õppekavagrupi kõigist üliõpilastest, siis kahel viimasel vaatlusalusel aastal on eesti keeles õppima asunud tudengite osakaal kasvanud (vastavalt 42,9% ja 47,1%). Viimane muutus võib olla tingitud taas pandeemia ohjeldamiseks kehtestatud piirangutest. Veel üks õppekavagrupp, kuhu on 2018. aastal vastu võetud vaid eestikeelsetele õppekavadele, kuid kahel viimasel aastal ka ingliskeelsetele õppekavadele, on bio- ja keskkonnateadused (vastavalt 11,0% ja 16,8%). Muutused võivad näidata nii ülikoolide instituutide kasvanud võimekust inglise keeles õpetada (vrd rahvusvahelistumise mõju, välisõppejõud, aga Eestisse naasvad noored teadlased-õppejõud), (mh ka välisüliõpilaste) nõudluse kasvu ingliskeelse õppe järele, aga ka Eesti üliõpilaste huvi või turunõudluse vähenemist mõne eriala järele.

Joonis 7a. Eesti keeles õppima asunute osakaal kõigist õppekavagrupi õppekavadele õppima asunutest avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmel, 2016–2020, (EHIS)

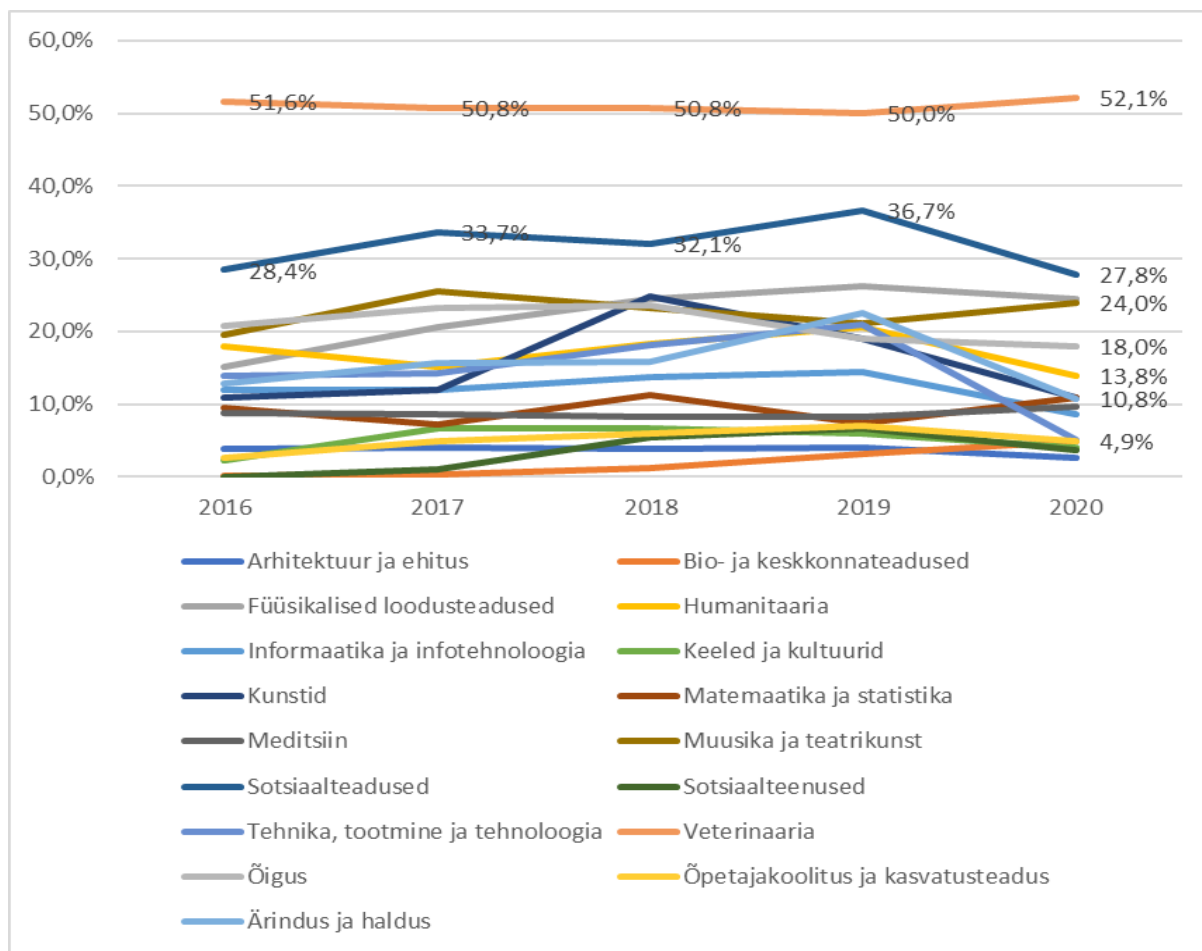
Joonis 7b. Eesti keeles õppima asunute osakaal kõigist õppekavagrupi õppekavadele õppima asunutest avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmel, 2016–2020, (EHIS)

Joonis 7c. Eesti keeles õppima asunute osakaal kõigist õppekavagrupi õppekavadele õppima asunutest avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmel, 2016–2020, (EHIS)

Spordi ja tervishoiu õppekavagrupi õppekavadel) on viimasel viiel aastal KH II astmel toimunud vastuvõtt ainult eestikeelsetele õppekavadele.

Välistudengite osakaal kõigist avalik-õiguslike ülikoolide vastuvõetud I ja II astme tudengitest on õppekavagruppide lõikes varieeruv. Suurim – ligi pooled tudengid – on see veterinaaria õppekavagrupis, kus on nii eesti- kui ka ingliskeelne õppekava. Sellele järgneb sotsiaalteaduste õppekavagrupp (suurima välistudengite vastuvõtuga on Kesk- ja Ida-Euroopa, Venemaa ja Euraasia uuringute, matemaatilise majandusteaduse ning rahvusvaheliste suhete ja regiooni uuringute õppekavad, vastavalt 36/36st, 32/34st ja 17/20st) ligi 28%ga, kuid tuleb rõhutada, et see osakaal on langenud. Pea veerandi füüsikaliste loodusteaduste (24,5%) ning muusika ja teatrikunsti (24,0%) õppekavarühma tudengitest moodustavad välistudengid. Alla viiendiku (18%) välistudengeid on õiguse õppekavarühmas, humanitaarias 13,8% ning ärimajanduses ja halduses pisut üle kümnendiku. Viie aastaga on pea nullist 5%ni kasvanud välistudengite arv bio- ja keskkonnateaduste õppekavagrupis ja seda seoses ühe õppekavaga: biotehnika erialal on 22 tudengist 19 välispäritolu. Vt detailsemalt joonis 8 ning tabel III ja IV lisa.

Joonis 8. Vastuvõetud välistudengite osakaal neis õppekavagruppides, kus oli välistudengeid ca 5% ja enam, 2016–2020, (EHIS)

KH I astme puhul torkavad silma Eesti tudengite osakaal tehnika, tootmise ja tehnoloogia (78,3%) ning informaatika ja infotehnoloogia (64,3%), aga ka kunstide (58,5%) õppekavagrupi ingliskeelsetel õppekavadel. Vt tabel 6.

Tabel 6. Avalik-õiguslikes ülikoolides I astmel inglise keeles õppima asunud Eesti tudengite osakaal õppekavagrupi kõigist tudengitest, 2016–2020, (EHIS)

	2016		2017		2018		2019		2020	
	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid
Füüsikalised loodusteadused	24	20,8%	34	11,8%	55	23,6%	51	15,7%	66	16,7%
Humanitaaria			5	60,0%	17	29,4%	26	38,5%	11	18,2%
Informaatika ja infotehnoloogia			37	54,1%	46	26,1%	44	54,5%	42	64,3%
Kunstim	59	72,9%	55	54,5%	51	47,1%	61	62,3%	41	58,5%
Meditiin	23	0,0%	22	0,0%	22	0,0%	21	0,0%	27	7,4%
Muusika ja teatrikunst	21	0,0%	27	0,0%	21	0,0%	15	0,0%	21	0,0%
Sotsiaalteadused	87	29,9%	43	18,6%	47	27,7%	75	5,3%	19	21,1%
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	63	34,9%	50	22,0%	55	38,2%	52	32,7%	23	78,3%
Veterinaaria	32	0,0%	33	0,0%	33	0,0%	34	0,0%	37	0,0%
Õigus	125	21,6%	156	14,7%	131	16,0%	82	15,9%	65	13,8%
Ärindus ja haldus	132	11,4%	156	16,0%	131	9,9%	115	4,3%	62	16,1%
KOKKU	566	24,4%	618	20,1%	609	20,0%	576	20,7%	414	25,8%

Mullu võeti KH II astme ingliskeelsetele õppekavadele suhteliselt kõige enam Eesti tudengeid vastu tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagruppi. Eesti tudengid moodustasid õppekavagrupi ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud tudengitest (170) koguni kolm neljandikku. Eesti tudengid moodustasid umbes poole informaatika ja infotehnoloogia õppekavagrupi ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud paarisajast tudengist. Kuigi ka keelte ja kultuuride õppekavagrupis moodustasid Eesti üliõpilased poole vastuvõetud tudengitest, ei ole see viieaastase vaatlusperioodi jooksul erandlik. Muutus tehnika, tootmise ja tehnoloogia ning informaatika ja infotehnoloogia õppekavagruppide vastuvõtus võib olla peamiselt tingitud COVID19 piirangutest ja seetõttu pandeemia tõttu erandlik. Vähenenud on ka enamiku õppekavagruppide (v.a bio- ja keskkonnateadused, matemaatika ja statistika) ingliskeelsetele õppekavadele vastu võetud tudengite vastuvõtu absoluutarv. Vt tabel 7.

Tabel 7. Avalik-õiguslikes ülikoolides II astmel inglise keeles õppima asunud Eesti tudengite osakaal õppekavagrupi kõigist tudengitest, 2016–2020, (EHIS)

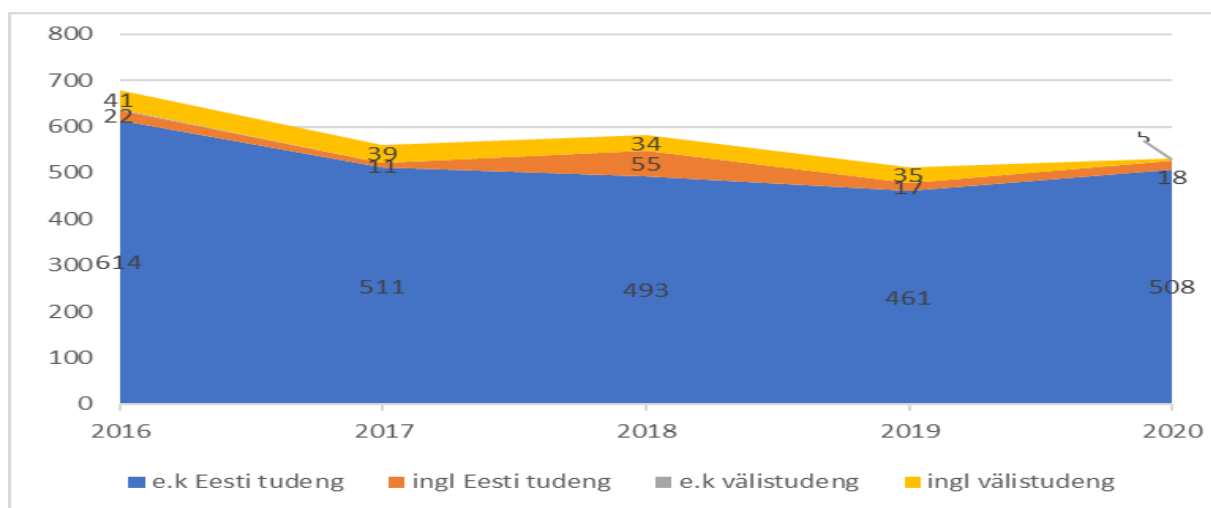
	2016		2017		2018		2019		2020	
	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid	kõik	sh Eesti tudengid
Ajakirjandus ja infolevi	4	0,0%								
Arhitektuur ja ehitus	18	16,7%	17	0,0%	16	12,5%	15	6,7%	10	0,0%
Bio- ja keskkonna- teadused							12	16,7%	22	13,6%
Füüsikalised loodusteadused	28	14,3%	38	13,2%	42	9,5%	55	20,0%	40	15,0%
Humanitaaria	41	7,3%	42	11,9%	41	7,3%	36	11,1%	28	7,1%
Informaatika ja infotehnoloogia	228	44,3%	220	36,8%	241	34,0%	248	29,4%	212	49,5%
Keeled ja kultuurid			40	35,0%	44	47,7%	42	38,1%	28	50,0%
Kunstid	66	45,5%	34	38,2%	127	9,4%	76	14,5%	48	31,3%
Matemaatika ja statistika	8	0,0%	15	66,7%	11	18,2%	15	53,3%	17	35,3%
Muusika ja teatrikunst	37	5,4%	31	0,0%	42	4,8%	41	14,6%	33	0,0%
Sotsiaalteadused	141	27,0%	131	13,0%	142	14,8%	152	12,5%	146	12,3%
Sotsiaalteenused					13	15,4%	18	0,0%	10	20,0%
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	237	46,8%	200	46,5%	215	32,1%	247	32,4%	170	75,3%
Õigus	82	47,6%	54	53,7%	55	25,5%	60	31,7%	45	26,7%
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	24	0,0%	38	7,9%	47	8,5%	57	3,5%	41	4,9%
Ärindus ja haldus	89	29,2%	122	20,5%	163	17,8%	195	11,3%	112	33,9%
KOKKU	1003	35,6%	982	30,0%	1199	22,3%	1269	21,6%	962	36,5%

Tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupp 2016–2020

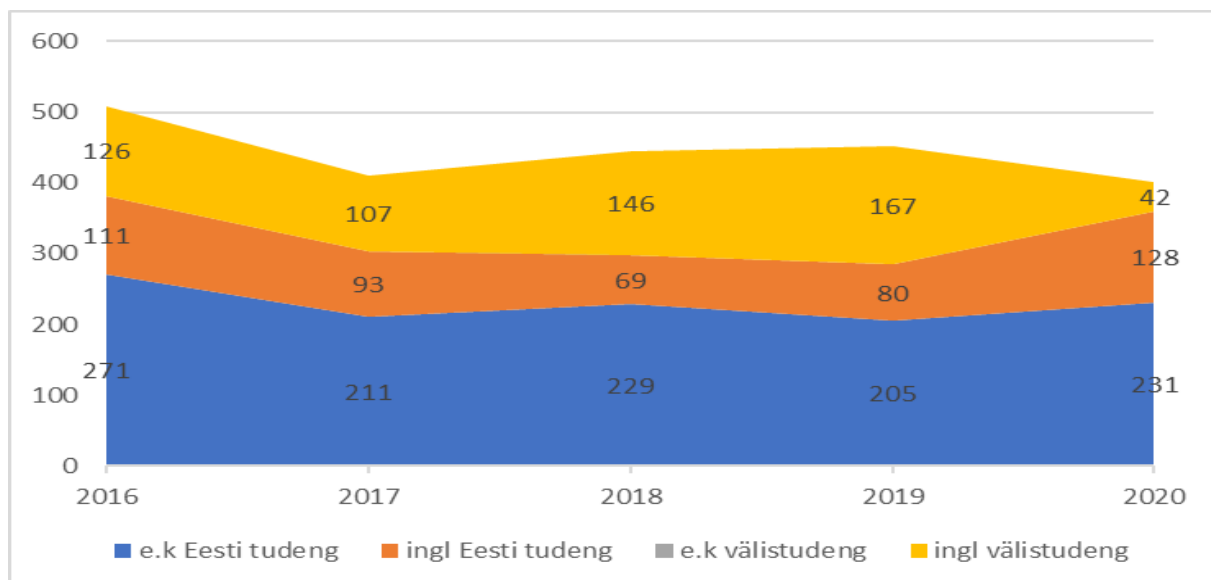
I astmel on 2020. aastal kasvanud tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupi eestikeelsetele õppekavadele vastuvõetute arv. Vt joonis 9. Õppekavarühmas 0719 (tehnikaalad, mujal liigitamata) on integreeritud tehnoloogiate ingliskeelne õppekava, millele vastu võetud 23 tudengist viis on välisüliõpilased. Samanimelist eestikeelset õppekava pole.

II astmel torkab silma, et kuigi ingliskeelsetel õppekavadel õppivate välistudengute arv on märkimisväärselt kahanenud, on kasvanud Eesti tudengite arv, kes on vastu võetud nii eesti- kui ingliskeelsetele õppekavadele. Nt tööstustehnika juhtimise ja tervishoiutehnoloogia

inglisekeelsele õppekavale on vastu võetud vastavalt 25 ja 20 Eesti magistriõppe tudengit. Lõviosa (120) selles õppekavagrupis 2020/21. õa-l ingliskeelsetele õppekavadele õppima asunud tudengitest õpib TTÜs. Vt joonis 10. Selles õppekavagrupis on 2020. õa-l 3 õppekavarühma (0722, materjalide töötlemine (klaas, paber, plast ja puit), 0729 tootmine ja töötlemine, mujal liigitamata, 0715 mehaanika ja metallitöö), kus on üksnes ingliskeelsed õppekavad ning terve rida õppekavarühmi, kus ingliskeelsetel õppekavadel puudub eestikeelne vaste (nt 0719 tehnikaalad, mujal liigitamata).

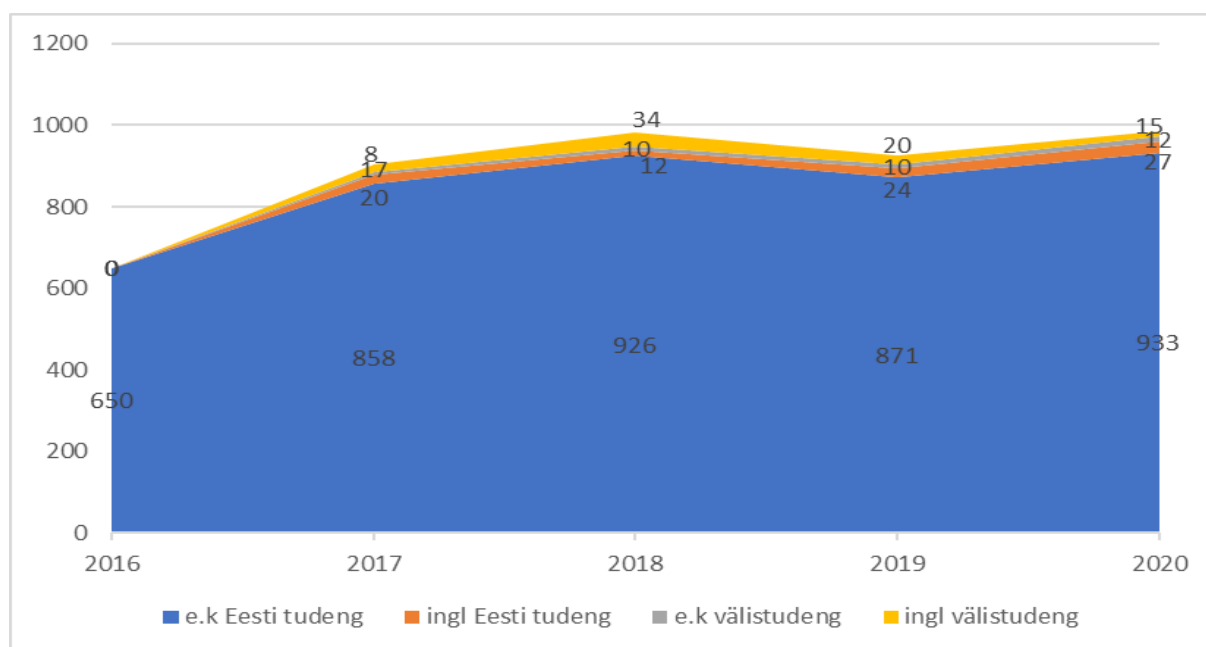
Joonis 9. Tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Joonis 10. Tehnika, tootmise ja tehnoloogia õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

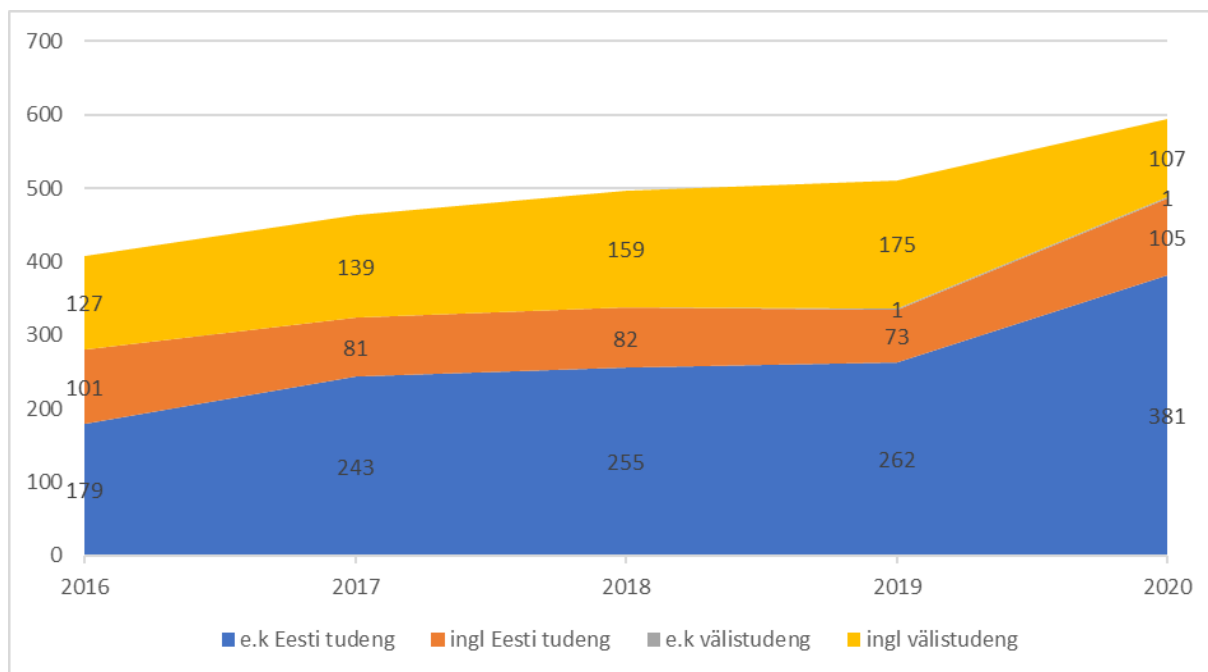
Õppekavagrupis on kasvanud KH I astmele vastuvõetud tudengite arv, sh ka ingliskeelsetele õppekavadele (nt küberturbe tehnoloogiad, TTÜ) vastu võetud Eesti tudengite arv¹⁹. COVID19 leviku piirangute tõttu on vähenenud ingliskeelsetele õppekavadele vastu võetud välistudengite arv, kuid samas näitavad registriandmed, et tosin välistudengit õpib eesti keeles. Vt joonis 11. Õppekavarühmas 0613 (tarkvara ja rakenduste arendus ja analüüs) on 2020/21. õa-l ingliskeelne küberturbe tehnoloogiatega õppekava, millele õppima asunud 42 tudengist 15 on välisüliõpilased.

II astmel on samuti näha vastu võetud tudengite arvu kasvu, kuid õppekeele osas avaneb sootuks teistsugune pilt. Kui ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud välistudengite arv on pandeemia piirangute tõttu 2020. aastal vähenenud, siis kasvanud on ingliskeelsetele õppekavadel vastu võetud Eesti tudengite arv. Paarikümne Eesti tudengi ringis alustas ingliskeelseid õpinguid nt küberkaitse (32, TTÜ), informaatika (26, TÜ) ja tarkvaratehnika (24, TÜ) õppekavadel.

Joonis 11. Informaatika ja infotehnoloogia õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

¹⁹ “[IKT] õppekavasid arendatakse võimalikult laiapõhjalistena. Ülikoolide puhul on halduslepingutes määratud vastutusvaldkonnad. IKT õppekavagrupis õppe tagamise eest vastutavad Tallinna Tehnikaülikool ja Tartu Ülikool. 2020. aasta välisüliõpilaste languse ja Eesti tudengite arvu kasvu taga ingliskeelsetel magistriõppekavadel on Covidi pandeemia ja ka eelmise valitsuse /--/ välismaalaste [sh välistudengite] poliitika /--/. IKT õppekavagrupis on /--/ magistriõpe aga ingliskeelne, mis on tingitud eestikeelt valdavate õppejõudude vähesusest ning samuti üldisest rahvusvahelistumisest ja välisõppejõudude kaasamise soovist“. (Margit Graueni kirjalik kommentaar; 23.08.2021)

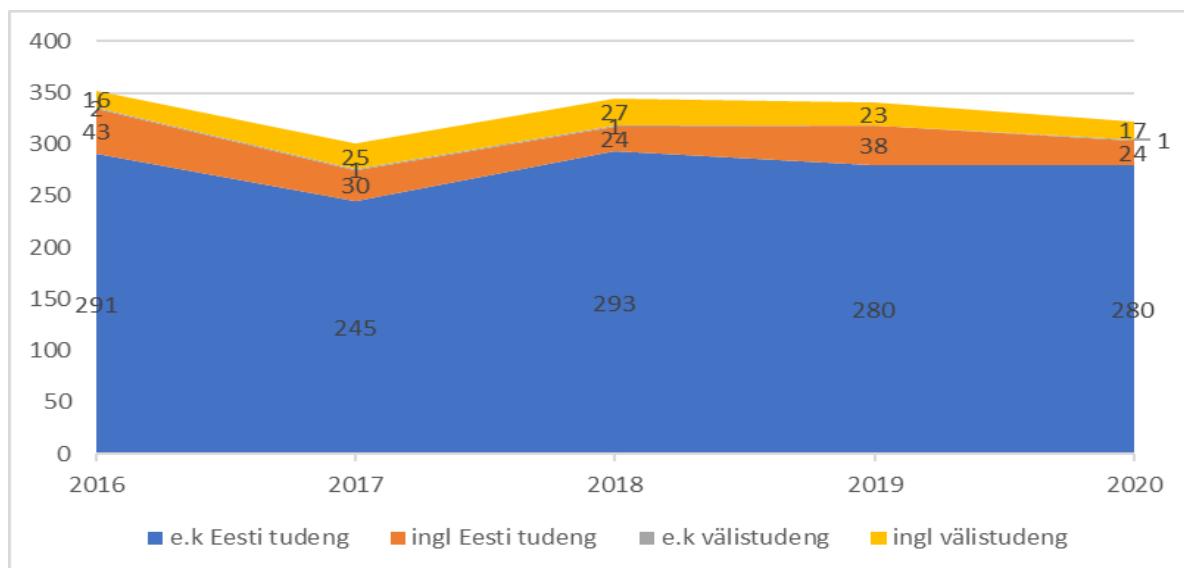
Joonis 12. Informaatika ja infotehnoloogia õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Kunstide õppekavagrupp 2016–2020

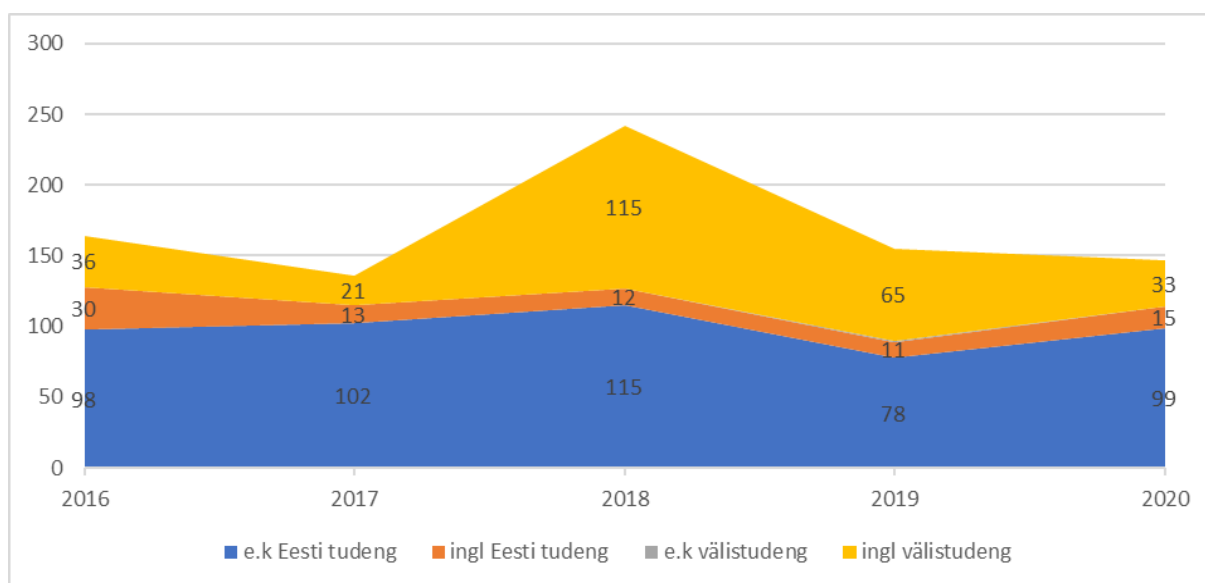
I astmel on õppekavagrupi eestikeelsetele õppekavadele kahel viimasel aastal vastu võetud 280 üliõpilast aastas. Erandlike tingimuste tõttu on kahanenud nii inglise keeles õppima asunud Eesti kui ka välistudengite arv. Inglisekeelsed on TLÜ audiovisuaalse ja ristmeedia õppekavad, neile pole eestikeelset vastet. Mõlemale on vastu võetud valdavalt Eesti tudengeid.

II astmel on mullu õppekavagrupi eestikeelsetele õppekavadele vastu võetud sadakond ja ingliskeelsetele õppekavadele umbes poolsada tudengit. 2020. aastal võeti ligi pooled tudengid ingliskeelsetele õppekavade audiovisuaalsete tehnikate ja meedia tootmise õppekavade rühmas (0211). 2018. aastal võeti kahele ingliskeelsele õppekavale – filmikunst ja operaatorikunst (TLÜ) vastu vastavalt 43 ja 44 tudengit, lõviosa neist olid välistudengid. Seetõttu on vaadeldav ka ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetute osakaalu märkimisväärne tõus tol aastal, kuid 2020. aastal jäid nimetatud õppekavadel õppegrupid piirangute tõttu avamata. Õppekavarühma 0211“Audiovisuaalsed tehnikad ja meedia tootmine“ õppekavarühmas on u pooled tudengitest vastu võetud eesti- ja ülejäänud ingliskeelsetele õppekavadele; eesti õppekeelele on nüüdismeedia õppekava ja ingliskeelsed on animatsiooni, dokumentaalfilmi ja interaktsioonidisaini²⁰ õppekavad. Õppekavarühmas 0212 „Moe-, sise- ja tööstusdisain“ on nii eesti- kui ingliskeelne disain- ja rakenduskunsti õppekava, kuid nt graafilise disaini õppekava on üksnes ingliskeelne ning sisearhitektuuri ja tootedisaini õppekavad eestikeelsed.

²⁰ Tegemist on TLÜ (BFM-i) valikuga vastuvõtu korraldamisel, et tagada tasakaalustatud rahvusvaheline õpikeskkond ka Eesti tudengitele. Vt lisaks https://ekka.edu.ee/wp-content/uploads/Temaatilise_hindamise_aruanne_2019.pdf

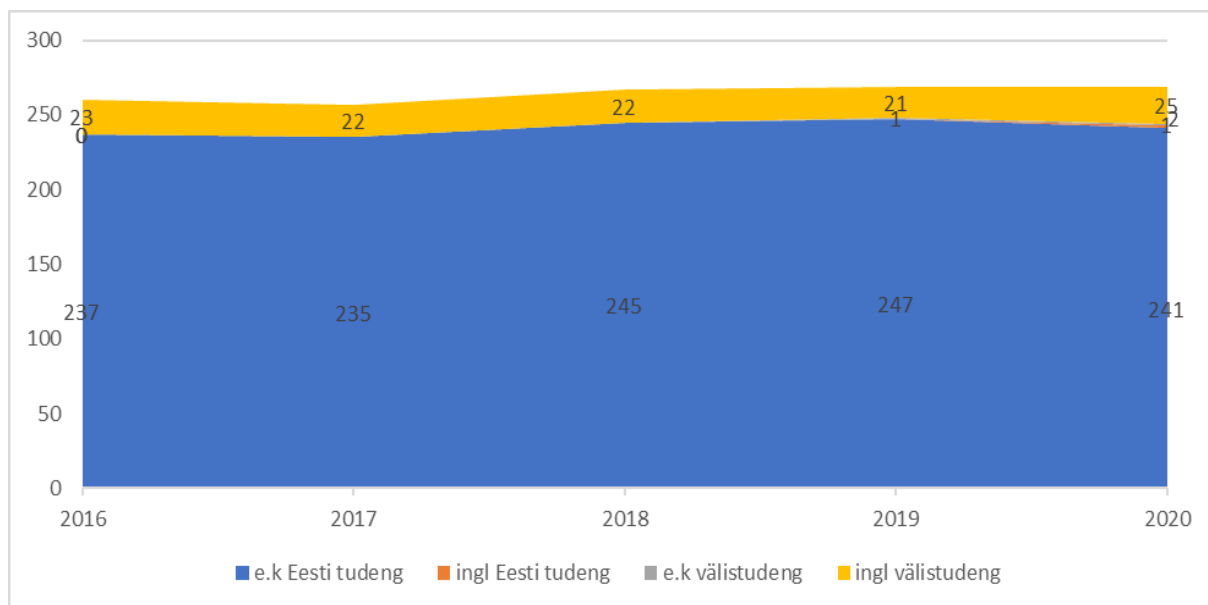
Joonis 13. Kunstide õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

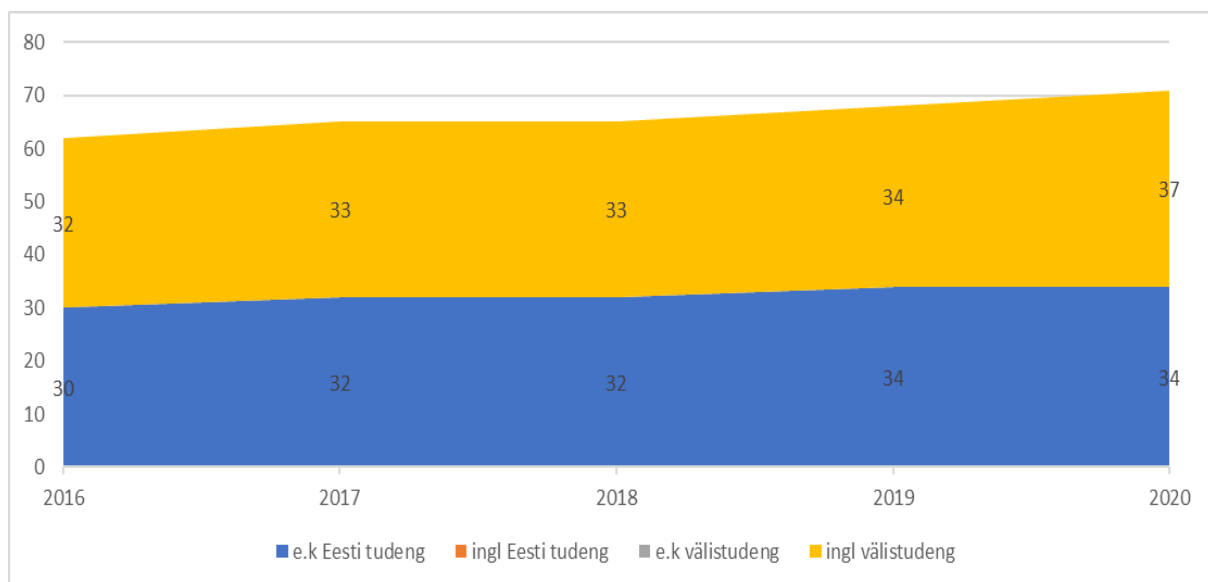
Joonis 14. Kunstide õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Meditsiini ja veterinaaria õppekavagrupid

2020. aastal on pisut suurenenud arstiteaduse ingliskeelsele õppekavale vastu võetud välistudengite arv. Vt joonis 15. Samuti on vähehaaval suurenenud veterinaarmeditsiini ingliskeelsele õppekavale vastuvõtt. Vt joonis 16. Viimase õppekava puhul tasub mainida, et tegemist on välistudengitega, kes enamasti ei jää pärast stuudiumi lõppu Eestisse.

Joonis 15. Meditsiini õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele (integreeritud õppesse) vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

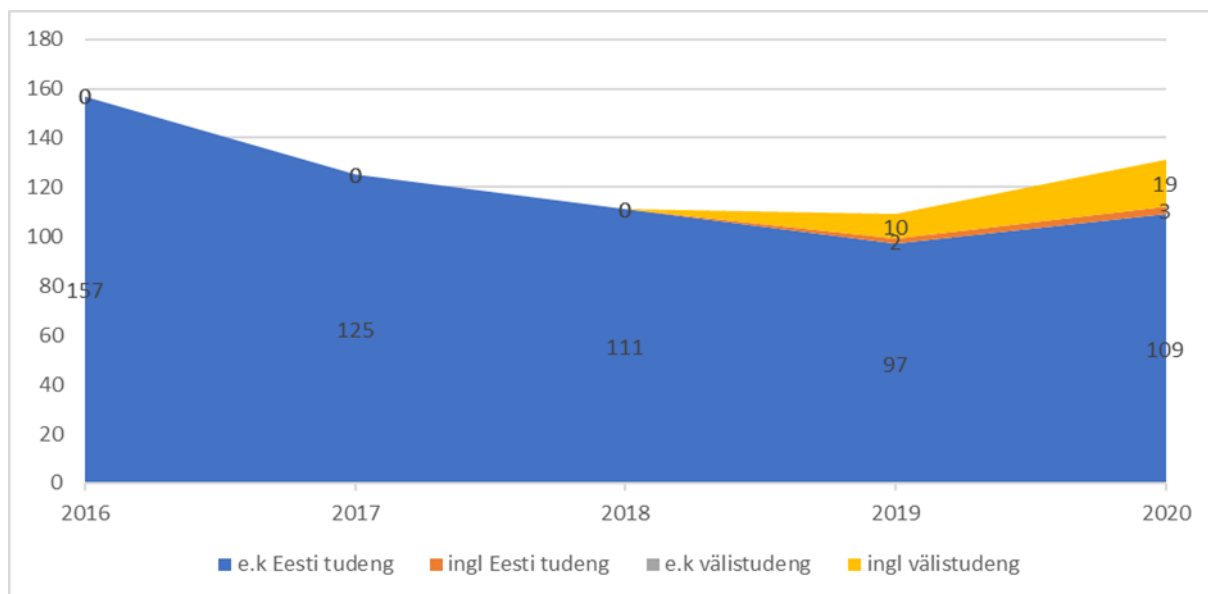

Joonis 16. Veterinaaria õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele (integreeritud õppesse) vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Bio- ja keskkonnateaduste õppekavagrupp 2016–2020

Õppekavagrupis on I astme õppekavadel pea eranditult eestikeelne õpe; 2016–2019 on eestikeelses õppesse igal aastal vastu võetud üks välistudeng (bioloogia ja elustiku kaitse, TÜ ning keskkonnaplaneerimine ja maastikukujundus, EMÜ).

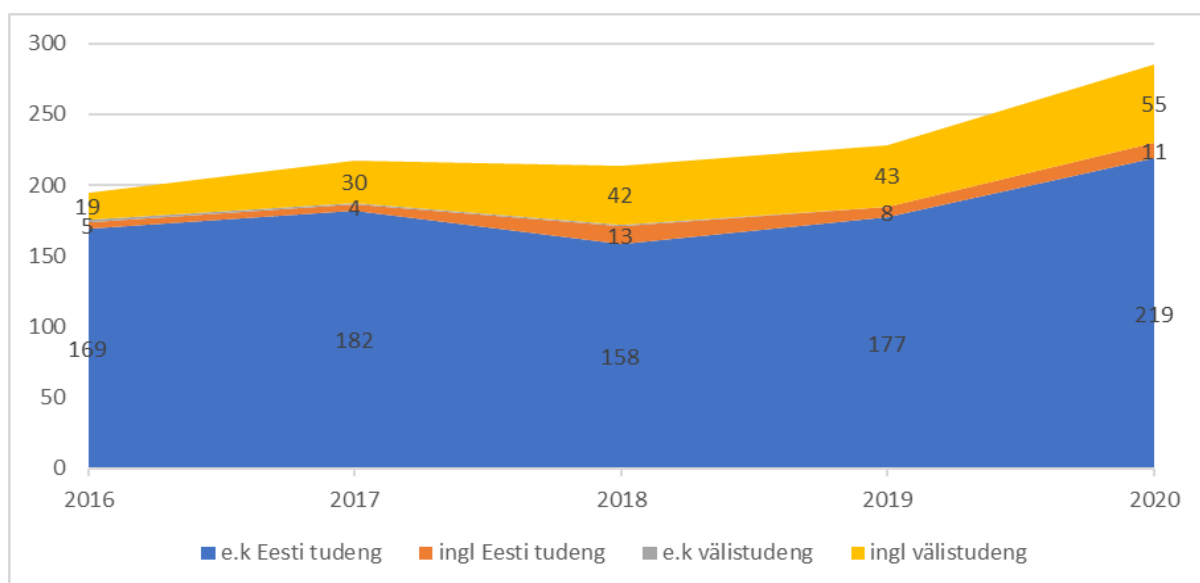
II astmel on 2019/20. õa-l avatud uus ingliskeelne biotehnika õppekava (TÜ), millele asus õppima paarkümmend välistudengit ja mõned Eesti üliõpilased.

Joonis 17. Bio- ja keskkonnateaduste õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupp 2016–2020

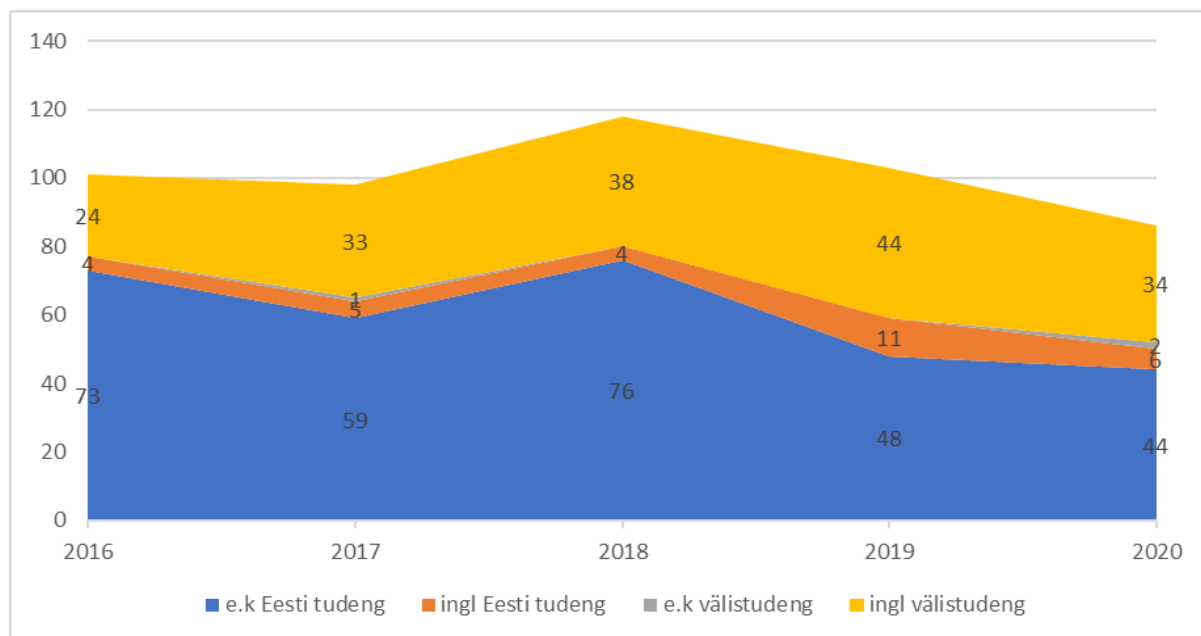
I astmele füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupi õppekavadele vastuvõetud tudengite arv on viieaastase perioodi vältel kasvanud. Erinevalt mitmest teisest õppekavagrupist on 2020. aastal kasvanud ka selle õppekavagrupi ingliskeelsele õppekavale (loodusteadused ja tehnoloogia, TÜ) õppima asunud välistudengite arv. Õppekava on kavandatud ingliskeelsena ja ilmselt suunatud välistudengitele. Vt joonis 18.

Joonis 18. Füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

II astmele vastuvõetud tudengid jaotuvad õppekeele järgi 2020. aastal pea pooleks: 40 ja 46 õpib vastavalt inglise- ja eestikeelsetel õppekavadel. Inglisekeelsetele õppekavadele –

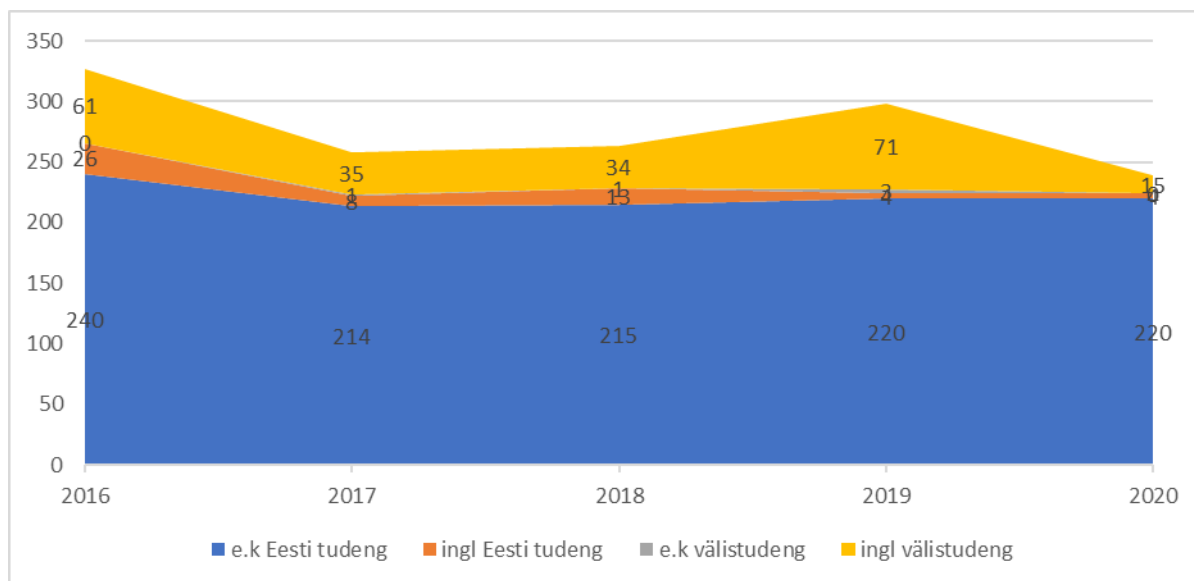
analüütiline keemia ja linnastunud ühiskonna geoinformaatika (mõlemad TÜ) – on vastu võetud eranditult välisüliõpilased. Vt joonis 19. Õppekavagrupi kõigis õppekavarühmades on eestikeelseid õppekavu.

Joonis 19. Füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

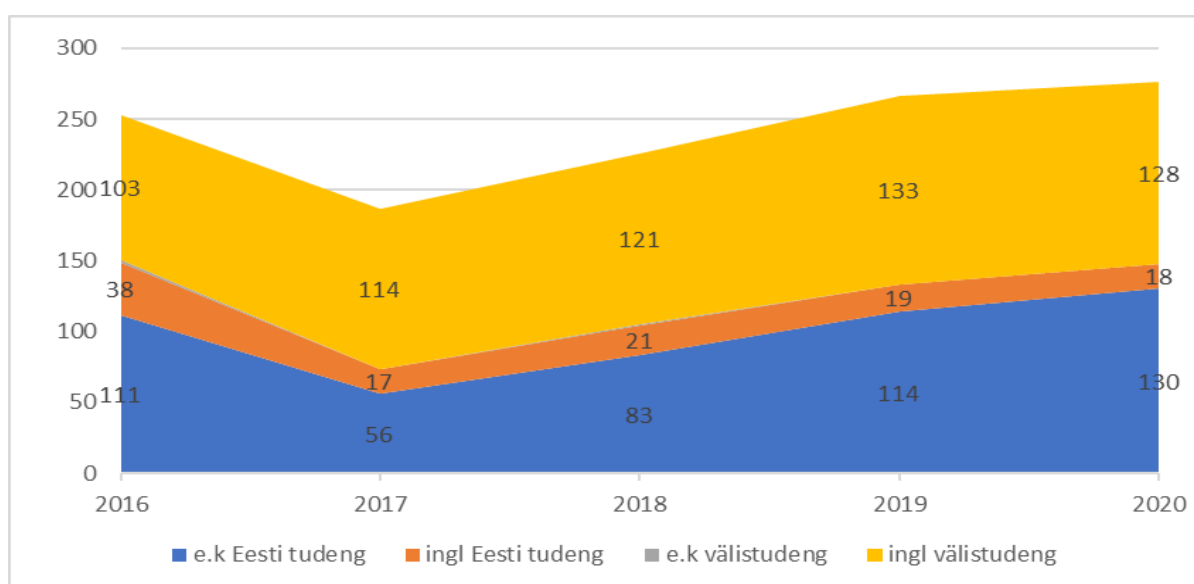
Sotsiaalteaduste õppekavagrupp 2016–2020

I astmel on sotsiaalteaduste õppekavagrupi õppekavadele vastuvõetud tudengite arv viimase viie aastaga vähenenud: langenud on nii eesti- kui ka ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud tudengite arv. Inglise keeles asus õppima ligi paarkümmend TLÜ tudengit, kellest suurem osa (15) on välisüliõpilased. Ingliskeelsetele õppekavadele vastu võetud välistudengeid on mitu korda vähem võrreldes 2016. või 2019. aastaga. Vt joonis 20. Õpitakse kahel õppekaval: interdistsiplinaarsed sotsiaalteadused ning poliitika ja valitsemine.

Joonis 20. Sotsiaalteaduste õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

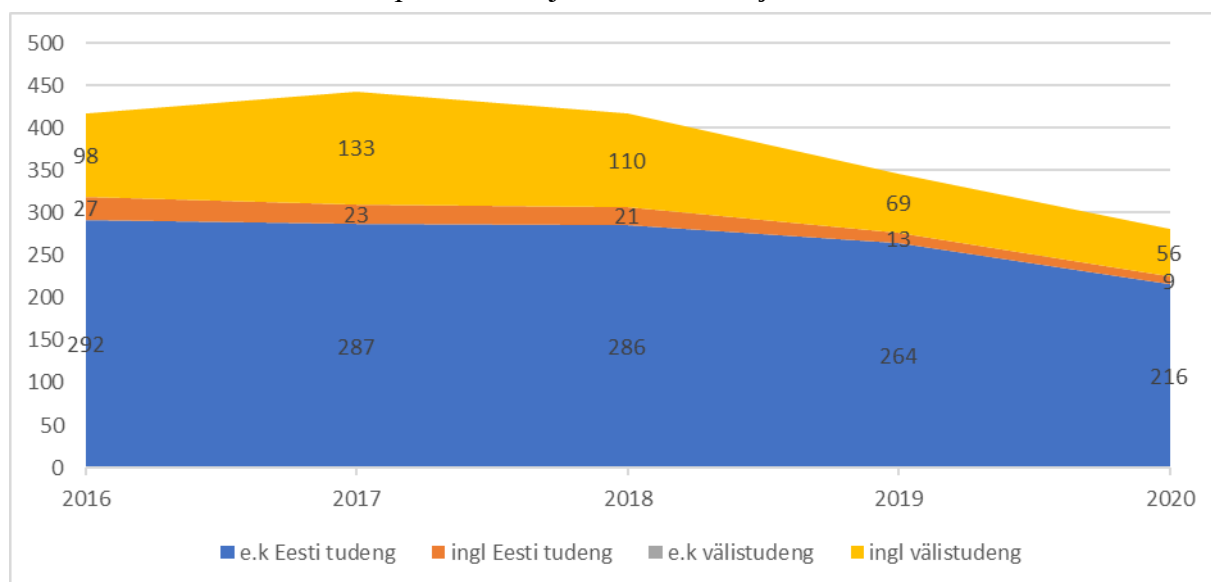
KH II astmel ületab ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõtt eestikeelsete õppekavade oma: inglise keeles asus õppima 146 ja eesti keeles 130 üliõpilast. Arvukamalt on välisüliõpilasi järgmistel ingliskeelsetel õppekavadel: Kesk- ja Ida-Euroopa, Venemaa ja Euraasia uuringud (36/36, TÜ), matemaatiline majandusteadus (32/34, TÜ), rahvusvahelised suhted ja regiooni uuringud (17/20, TÜ), Euroopa Liidu – Venemaa uuringud (12/12, TÜ), tänapäeva Aasia ja Lähis-Ida uuringud (11/14, TÜ), demokraatia ja valitsemine (8/13, TÜ), rahvusvahelised suhted (8/10, TLÜ) ning antropoloogia (4/7, TLÜ). Sotsiaalteaduste õppekavagrupis kõigis õppekavarühmades on eestikeelseid õppekavu.

Joonis 21. Sotsiaalteaduste õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

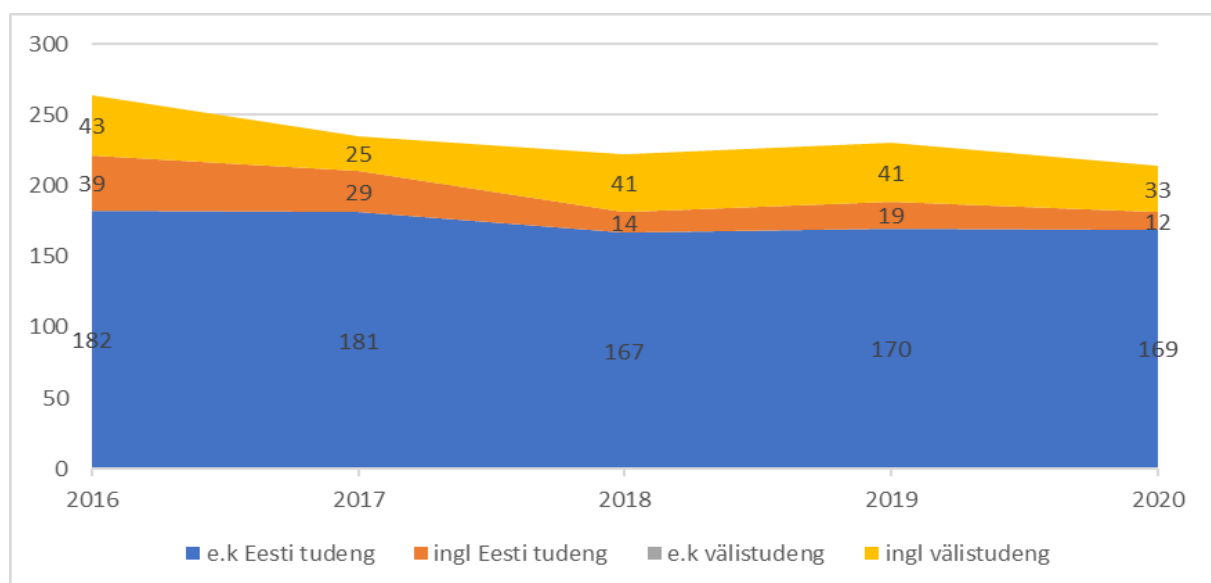
Õiguse õppekavagrupp 2016–2020

KH I astmel on õiguse õppekavagrupi õppekavadele vastu võetud tudengite arv kõige märgatavamalt langenud õigusteaduse ingliskeelsetel õppekavadel (TTÜ ja TLÜ). Samas on vähenenud ka vastuvõtt nt TÜ õigusteaduse eestikeelsele õppekavale: 2020. a vastuvõtt moodustab 2016. aasta omast pisut üle nelja viiendiku. Vt joonis 23.

Joonis 23. Õiguse õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeeles järgi, 2016–2020, (EHIS)

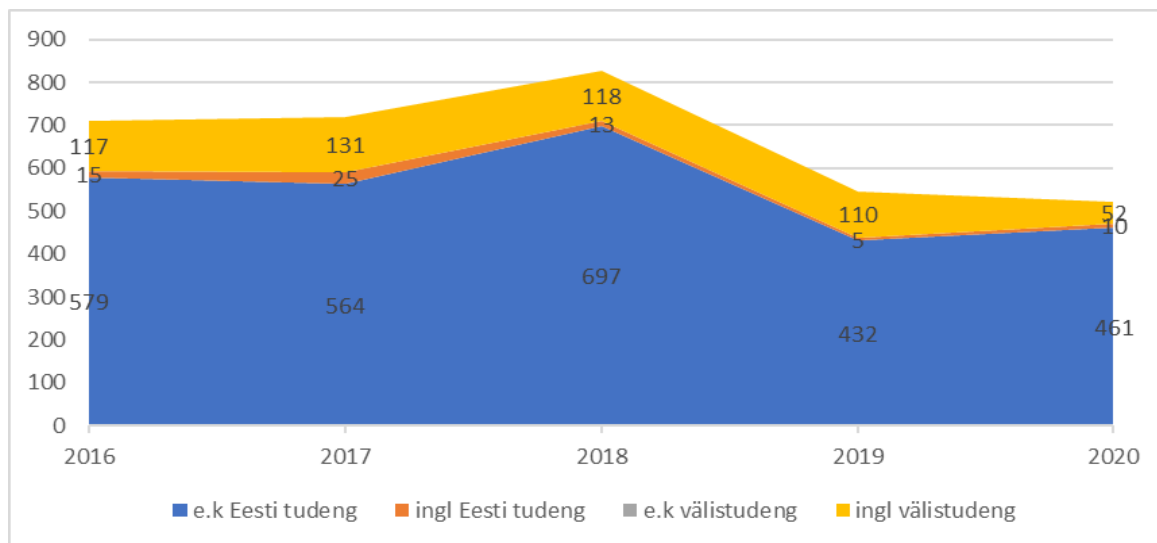
KH II astmel domineerib õppekavagrupi õppekavadel vastuvõtt eestikeelsetele õppekavadele. Ingliskeelsetele õppekavadele on 2020. aastal tudengeid vastu võetud TÜsse (infotehnoloogiaõigus 15 välistudengit 19st ning rahvusvaheline õigus ja inimõigused 10/14) ja TTÜsse (õigusteadus 8/49). Õiguse õppekavarühmas on nii eesti- kui ka ingliskeelseid õppekavu.

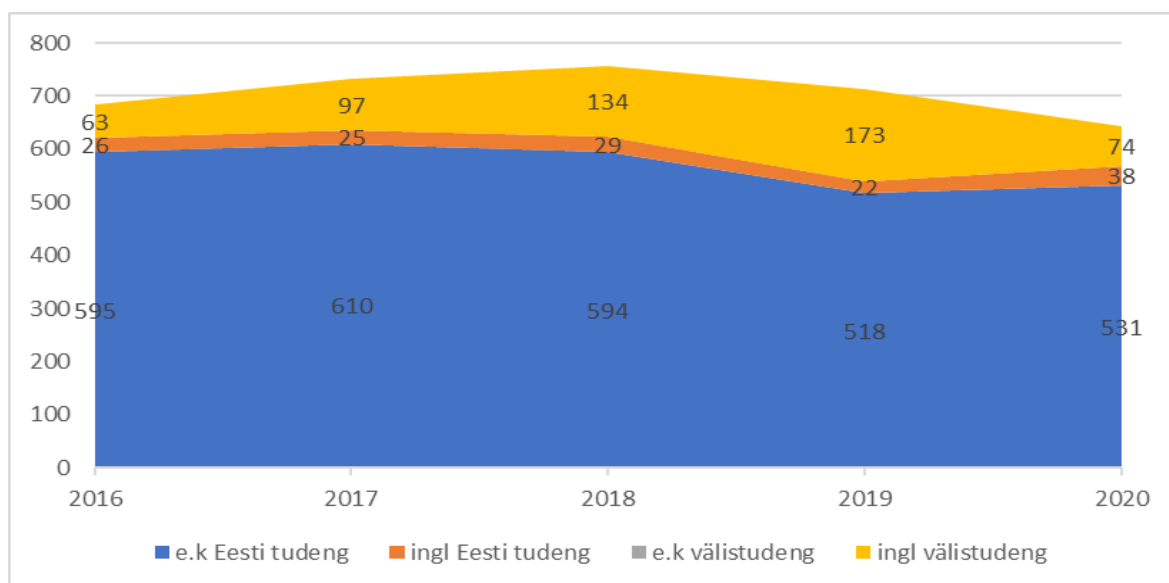
Joonis 24. Õiguse õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeeles järgi, 2016–2020, (EHIS)

Ärinduse ja halduse õppekavagrupp 2016–2020

Ärinduse ja halduse õppekavagrupis on nii I kui ka II astmel ingliskeelsetele õppekavadele vastuvõetud välistudengite arv samuti langenud. 2020. õa-l on tudengeid vastu võetud ettevõtetmajanduse ingliskeelsele õppekavale, millel puudub samanimeline eestikeelne ekvivalent. Seevastu Eesti õppurite arv eestikeelsetel õppekavadel on 2020. aastal võrreldes eelmise aastaga kasvanud. Vt joonised 25 ja 26. Õppekavagrupi kõigis õppekavarühmades on eestikeelseid õppekavu.

Joonis 25. Ärinduse ja halduse õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

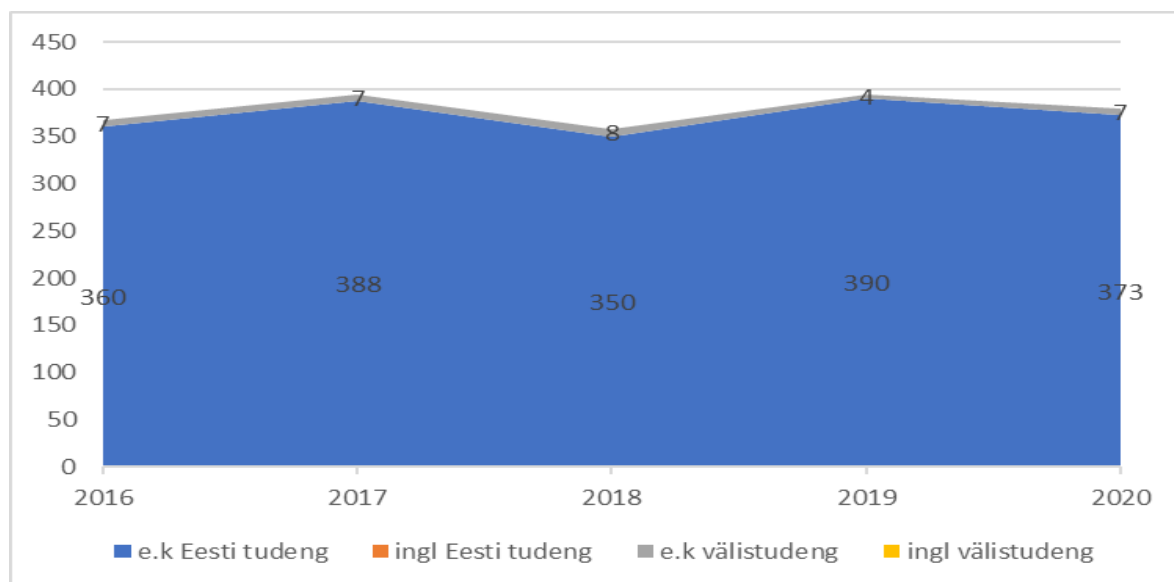

Joonis 26. Ärinduse ja halduse õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

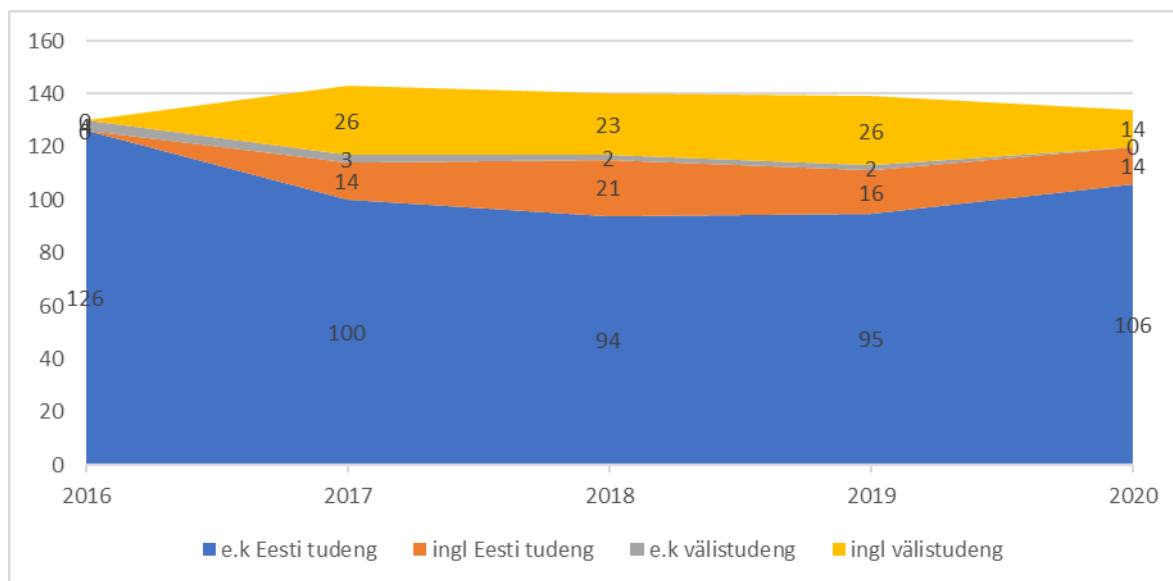
Keelte ja kultuuride õppekavagrupp 2016–2020

Keelte ja kultuuride õppekavagrupis õpitakse KH I astmel ainult eesti keeles. Viimasel viiel aastal on vastuvõetud tudengite arv kõikunud. Välistudengid on asunud õppima eestikeelsele eesti ja soome-ugri keeleteaduse õppekavale. Vt joonis 27.

II astmel on viis välistudengit vastu võetud eesti uuringute ingliskeelsele õppekavale (TLÜ). Kirjandus-, visuaalkultuuri ja filmitheooria ingliskeelsel õppekaval (TLÜ) on kolm Eesti ja kolm välistudengit. Euroopa keelte ja kultuuride ingliskeelsele õppekavale (TÜ) vastu võetud 17 tudengist kuus on välispäritolu. Vt joonis 23. Õppekavagrupis on 2020/21. õa-l 0288 Humanitaaria ja kunsti interdistsiplinaarne õppekavarühm, kus vastuvõtt on toimunud vaid ühele, eespool nimetatud ingliskeelsele õppekavale.

Joonis 27. Keelte ja kultuuride õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

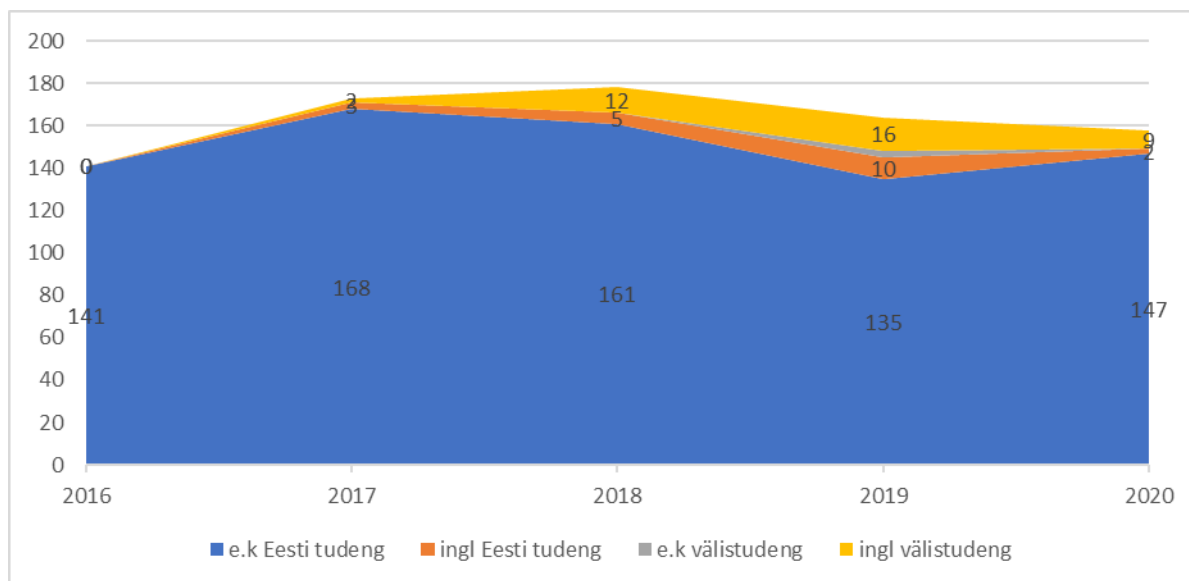
Joonis 28. Keelte ja kultuuride õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Humanitaaria õppekavagrupp 2016–2020

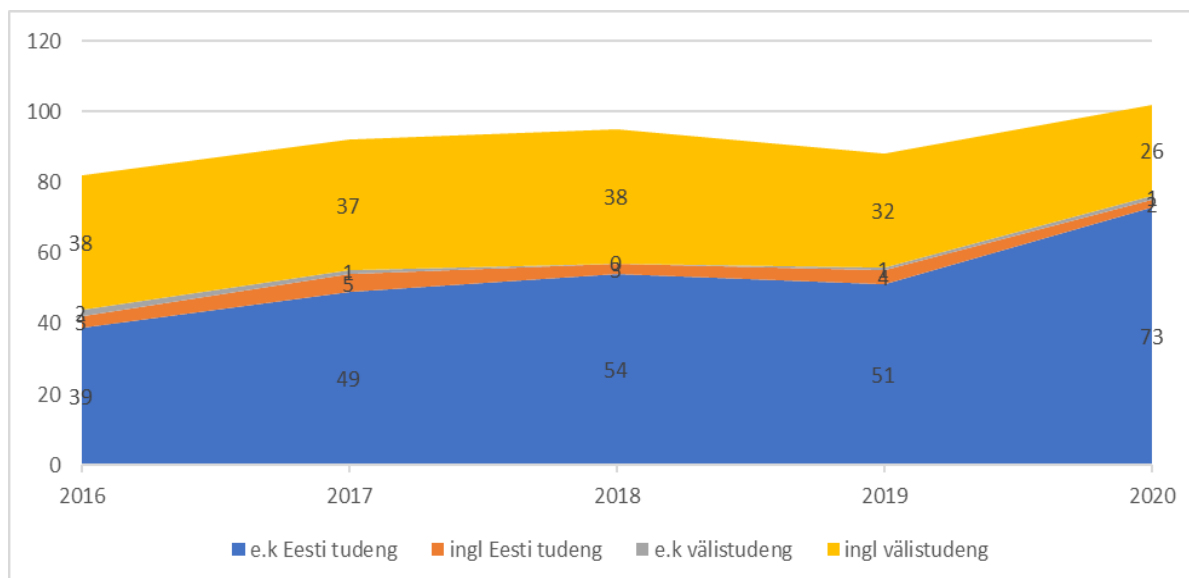
Õppekavagrupi I astme õppekavadel domineerivad eesti keeles õppima asunud Eesti tudengid. Vt joonis 29. Üheksa 2020. aastal interdistsiplinaarsete humanitaarteaduste ingliskeelsele õppekavale (TLÜ) vastu võetud 11st tudengist olid välistudengid.

II astmel moodustavad ingliskeelsetele õppekavadele 2020. aastal vastu võetud tudengid pisut üle neljandiku. Nagu enamikul välisüliõpilastele suunatud õppekavadel, on vastuvõtuarvud langenud. Vt joonis 30. 28st ingliskeelsetele õppekavadele (filosoofia, Folkloristika ja pärandirakendused, semiootika, kõik TÜ) vastu võetud tudengist on 26 välisüliõpilased. Õppekavarühma 0223 „Filosoofia ja eetika“ ainuke õppekava (filosoofia) on ingliskeelne, sest Eesti tudengite huvi õppekava vastu on vähene²¹.

²¹ TÜ filosoofia ja semiootika instituudi töötajatega konsulteerides selgus, et filosoofia õppekaval õppimine on paindlik ja lähenemine tudengikeskne: kohustuslikke aineid on vähe, tudengid koos juhendajatega valivad õppeained vastavalt oma vajadustele ja huvidele, magistritöö võib kaitsta eesti keeles. Seega võib osa tudengeid võtta üksnes ingliskeelseid aineid ja teine osa võib piirduda vaid üksikute ingliskeelsete ainetega.

Joonis 29. Humanitaaria õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide I õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Joonis 30. Humanitaaria õppekavagrupis avalik-õiguslike ülikoolide II õppeastmele vastuvõetud Eesti ja välistudengid õppekeele järgi, 2016–2020, (EHIS)

Õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste õppekavagrupp 2016–2020

Õpetajakoolituse ja kasvatusteaduste õppekavagrupi I astme õppekavadele on valdavalt vastu võetud eestikeelsesse õppesse. Eestikeelsele õppekavale „Keeled ja mitmekeelsus koolis“ (TÜ Narva kolledž) on 2020. aastal vastu võetud ka kümme välistudengit. II astmel on ingliskeelsele haridustehnoloogia õppekavale (TÜ) ja õppekavale „Täiskasvanuõpe sotsiaalsetes muutustes“ (TLÜ) vastu võetud 41 tudengit, kellest 39 on välistudengid, ligi pooled ühel ja pooled teisel õppekaval.

Kokkuvõte ja järeldused

- Viimase viie aasta jooksul on jätkunud tudengite arvu langus KH I astmes: tudengeid on u 8% vähem, kui vaatlusperioodi alguses. Sarnaselt on vähenenud ka vastuvõtt. II astmel on tudengite arv kasvanud 3%, vastuvõtt on pisut väiksem kui 2016. õppeaastal.
- Välistudengite osakaal üliõpilaskonnas ja nende vastuvõtt kasvas kuni 2019. aastani. 2020. aastal piirasid välistudengite huvi Eestis ja maailmas kehtestatud reisi- ja liikumispiirangud. KH II astmel oli välistudengite arvu langus järsem: 2020. aasta vastuvõtt moodustas ca 62% 2019. aasta vastuvõtust. Koos vastu võetud välistudengite arvu ja osakaaluga on vähenenud ingliskeelse õppe osakaal ja nende tudengite osakaal, kes on vastu võetud ingliskeelsetele õppekavadele.
- Eesti andmed kinnitavad üldist trendi Euroopa kõrgkoolides, kus ingliskeelsete magistritaseme õppekavade arv või osakaal kasvab (vrd Wächter, Maiworm 2014): vaatlusperioodi alguses on neid neljandik ja lõpus on neid ligi kolmandik kõigist II astme õppekavadest. Inglisekeelsetel õppekavadele asuvad õppima ka Eesti üliõpilased. Kõigist II astme ingliskeelsetele õppekavadele 2020/21. õa-l vastu võetud tudengitest on enam kui kolmandik (37,4%) Eesti päritolu. Avalik-õiguslikes ülikoolides on Eesti üliõpilaste määr pisut väiksem (36,5%). Aasta varem on nende osakaal olnud ca viiendik.
- KH I astmel tudengeid vastu võetud valdavalt eestikeelsetele õppekavadele. Eranditult ingliskeelsete õppekavadega õppekavarühmi ei ole. Mitmed ingliskeelsed õppekavad, millel puudub eestikeelne (formaalne, nominaalne) ekvivalent, on enamasti EHISes määratletud kui interdistsiplinaarsed või mujal liigitamata, mis võib viidata kiirelt muutuvale olukorrale kõrgharidus- ja tööturul, aga ka kasvavale interdistsiplinaarsusele ja Eesti avalik-õiguslike ülikoolide rahvusvahelistumisele, mille käigus turundatakse õppekavasid rahvusvahelisele sihtrühmale²².
- KH II astmel on kümme õppekavarühma (filosoofia ja eetika; andmebaaside ja võrgu disain ning haldus; mujal liigitamata informatsiooni- ja kommunikatsioonitehnoloogiad; humanitaaria ja kunsti interdistsiplinaarne õppekavarühm; majandusteadus; mujal liigitamata heaolu; mehaanika ja metallitöö, materjalide töötlemine (klaas, paber, plast ja puit); mujal liigitamata haridus), kus puuduvad eestikeelsed õppekavad. See arv pole võrreldes 2017/18. õa-ga muutunud (vt Sellio 2018). Seitsme õppekavarühma puhul on tegu ainsa õppekavaga rühmas, mistõttu õppekavarühmapõhine analüüs ei ole asjakohane.
- KH II astmel ületab ingliskeelsetele õppekavadele õppima asunud tudengite osakaal eestikeelsetele õppekavadele vastuvõetute arvu matemaatika ja statistika ning sotsiaalteaduste õppekavagruppides.
- KH II astmel moodustavad üle kolme neljandiku tehnika, tootmise ja tehnoloogia, ligi poole informaatika ja infotehnoloogia ning keelte ja kultuuride, üle kolmandiku matemaatika ja statistika ning ärimise ja halduse õppekavagruppidesse vastuvõetutest Eesti üliõpilased.

²² Õppekavade liigitamine õppekavarühmadesse toimub kõrgkoolide ettepanekul ja HTM õppekavakomisjoni heakskiidul.

- Bio- ja keskkonnateaduste ning füüsikaliste loodusteaduste õppekavagrupis on viimasel ajal kasvanud II astmele vastu võetud inglise keeles õppivate välistudengite arv ja osakaal.
- Detailsemaks analüüsiks ei piisa eri õppekavadel ja õppekavarühmades õppivate tudengite sageduse ja jaotuse uurimisest õppekeele (eesti vs. inglise) lõikes (vt nt Räis jt 2018). Oluline on mõista, milline on ühe või teise keele funktsioon KHS (oskussõnavara levik, eri kultuuritausta ja keeleoskusega tudengite ja õppejõudude suhtluskeel) ja ühiskonnas laiemalt (Baker, Hüttner 2017). Omaette küsimus on, millist inglise keele oskust (esimese või teise keelena) või oskustaset silmas peetakse (vt nt Kuteeva 2019).
- Edaspidi tasub õppekeele järgi seirata vastuvõetud tudengite arvu nii õppekavagruppide lõikes kui ka õppekavagruppide sees kõrgharidusastmete lõikes, et prognoosida ingliskeelsetele II astme õppekavadele vastuvõttu I astme vastuvõtu muutuse kaudu.
- Lisaks sellele, et seirata kindla (5–10 a) perioodi tagant tudengite jaotust õppekeele lõikes, tuleks jätkata uurimist ka teiste meetoditega. See võimaldaks selgitada, kuidas sünnivad õppekeeleotsused (kõrgkoolid) ja valikud (tudengid) ning kuidas toimub õppetöö neil ingliskeelsetel õppekavadel, kus on ülekaalus Eesti tudengid (vrd Räis jt 2018). Kõrgkoolide õppekeeleotsused võivad sündida nii õppeasutuste, sh valdkondlikest võimalustest ja vajadustest (sh välisõppejõud) kui ka tööandjate ootustest (nt kasvavad sektorid) lähtuvalt.
- Üksnes õppekeele muutusi analüüsides on raske teha üldistusi sissejuhatuses viidatud kõrghariduse rahvusvahelistumise eesmärkide täitmise kohta, sest selle protsessi näitajaid on mitu. Ka keelepoliitilise eesmärgi, st õppekeele tasakaalu osas ei ole vaadeldud ajavahemikus peale pandeemia mõju suuri muutusi märgata.

Kasutatud ja taustakirjandus

Baker, Will; Hüttner, Julia (2017). English and more: a multisite study of roles and conceptualisations of language in English medium multilingual universities from Europe to Asia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 38:6, 501–516. DOI: 10.1080/01434632.2016.1207183

Darquennes, Jeroen; du Plessis, Theo; Soler, Josep (2020). Language diversity management in higher education: towards an analytical framework. *Sociolinguistica*, vol. 34, no. 1, 7–29. <https://doi.org/10.1515/soci-2020-0003>

Haberland, Hartmut; Mortensen, Janus (toim.) (2012). Language and the international university. Special Issue, *International Journal of the Sociology of Language* 216. Berlin: De Gruyter.

Hultgren, Anna Kristina; Thøgersen, Jacob (2014). Englishization of Nordic universities. Policy and practice – a disconnect. – *Language Problems and Language Planning* 38, 3, 247–264.

ISCED_F 2013 = Rahvusvaheline hariduse liigitus. Haridus- ja koolitusvaldkondade kirjeldused 2013 (ISCED-F 2013). https://www.hm.ee/sites/default/files/kehtiv_01.01.2017_isced-f-2013_0.pdf

Kibbermann, Kerttu (2019). Languages in Higher Education in Estonia and Latvia: Language Practices and Attitudes. – Lazdiņa, Sanita; Marten, Heiko F. (toim.). *Multilingualism in the Baltic States: Societal Discourses and Contact Phenomena*, 407–442. Palgrave Macmillan UK. DOI: 10.1057/978-1-137-56914-1_13

Klaas-Lang, Birute (2021). Üks ülikool, mitu keelt. *Akadeemia* 9, 1571–1598.

Klaas-Lang, Birute; Metslang, Helle (2020). Estonian in Higher Education – Challenges for a Medium-sized Language. – Pieters, Danny; Keersmaekers, Thijs (toim.). *Internationalization of Universities and the National Language. Language Policy Interventions and Case Studies* (75–105). Berlin: Peter Lang. (DASK – Duisburger Arbeiten zur Sprach- und Kulturwissenschaft / Duisburg Papers on Research in Language and Culture; 126).

Kuteeva, Maria (2020). Revisiting the ‘E’ in EMI: students’ perceptions of standard English, lingua franca and translingual practices. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 23(3), 287–300. DOI: 10.1080/13670050.2019.1637395.

Knight, Jane; de Wit, Hans (2018). Internationalization of Higher Education: Past and Future. *International Higher Education*. 2. 10.6017/ihe.2018.95.10715.

Koreinik, Kadri (2020). Language Policy and the Internationalization of Universities: A Focus on Estonian Higher Education. *Language and Social Life*, Volume 15), by Josep Soler, De Gruyter Mouton, 2019, 175 pp., \$115.00, ISBN: 9781501505850. *Journal of Baltic Studies*, 51 (4). DOI: 10.1080/01629778.2020.1832215.

Macaro, Ernesto; Curle, Samantha; Pun, Jack; An, Jiangshan, Dearden, Julie (2018). A systematic review of English medium instruction in higher education. *Language Teaching*, 51(1), 36-76. DOI:10.1017/S0261444817000350

Räis, Mari Liis; Lang, Ailen; Kallaste, Epp; Kivi, Laura (2018). Õppekeel Eesti kõrghariduses. Uuringu lõppraport. Eesti rakendusuurigute keskus Centar. https://www.hm.ee/sites/default/files/uuringu_loppraport_1.pdf

Sandström, Anna-Malin (2019). English-Taught Bachelor's Programs in Europe. *International Higher Education* 96. DOI: <http://dx.doi.org/10.6017/ihe.2019.96.10775>

Sellio, R. (2018). Õppekeel Eesti kõrgkoolides EHISe andmetel. Statistiline ülevaade. Tartu: HTM.

Siiner, Maarja; Brown, Kara D.; Koreinik, Kadri (2017). *Language Policy Beyond the State*. Springer International Publishing.

Soler, Josep (2020). University language policy in Estonia and Catalonia. Is there a north-south divide in European higher education? *Sociolinguistica*, vol. 34, no. 1, 57–70. <https://doi.org/10.1515/soci-2020-0005>

Soler, Josep. *Language Policy and the Internationalization of Universities*, Berlin, Boston: De Gruyter Mouton, 2019. <https://doi.org/10.1515/9781501505898>

Soler-Carbonell, Josep; Saarinen, Taina; Kibbermann, Kerttu (2017). Multilayered perspectives on language policy in higher education: Finland, Estonia and Latvia in comparison. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 301–314. DOI: 10.1080/01434632.2016.1198356.

Soler, Josep; Vihman, Virve-Anneli (2018). Language ideology and language planning in Estonian higher education: Nationalising and globalising discourses. *Current Issues in Language Planning* 19, 1, 22–41.

Suzuki, Emi (2019). World's population will continue to grow and will reach nearly 10 billion by 2050. World Bank Blogs. <https://blogs.worldbank.org/opendata/worlds-population-will-continue-grow-and-will-reach-nearly-10-billion-2050> (vaadatud 30.juunil 2021).

Growing at a slower pace, world population is expected to reach 9,7 billion in 2050 and could peak at nearly 11 billion around 2100. News. UN Department of Economic and Social Affairs. <https://www.un.org/development/desa/en/news/population/world-population-prospects-2019.html>

Wächter, Bernd; Maiworm, Friedhelm (toim.) (2014): *English-taught programmes in European higher education. The state of play in 2014*. Bonn: Lemmens. https://www.lemmens.de/dateien/medien/buecher-ebooks/aca/2014_english_taught.pdf

Tabel I. Avalik-õiguslike ülikoolide I astmele vastuvõetud tudengid õppekavagrupi ja õppekeele lõikes, 2016–2020, (EHIS)

	2016		2017		2018		2019		2020	
	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl k	kõik	sh ingl k	kõik	sh ingl k
Ajakirjandus ja infolevi	162		166		134		132		130	
Arhitektuur ja ehitus	310		289		309		286		328	
Bio- ja keskkonnateadused	290		254		241		243		261	
Füüsikalised loodusteadused	195	12,3%	217	15,7%	214	25,7%	228	22,4%	285	23,2%
Humanitaaria	141		173	2,9%	178	9,6%	164	15,9%	158	7,0%
Informaatika ja infotehnoloogia	650		903	4,1%	982	4,7%	925	4,8%	987	4,3%
Isikuteenindus	98		81		84		82		85	
Keeled ja kultuurid	367		395		358		394		380	
Kunstid	366	16,1%	315	17,5%	360	14,2%	356	17,1%	322	12,7%
Matemaatika ja statistika	60		58		62		91		80	
Meditsiin	260	8,8%	257	8,6%	267	8,2%	269	7,8%	269	10,0%
Muusika ja teatrikunst	201	10,4%	162	16,7%	189	11,1%	155	9,7%	182	11,5%
Psühholoogia	109		110		99		100		100	
Põllumajandus, metsandus ja kalandus	132		98		100		100		185	
Sotsiaalteadused	327	26,6%	258	16,7%	263	17,9%	298	25,2%	239	7,9%
Sotsiaalteenused	240		208		193		202		202	
Sport	89		108		100		98		97	
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	696	9,1%	623	8,0%	553	9,9%	513	10,1%	531	4,3%
Tervishoid	44		44		45		44		44	
Transporditeenused	166		115		97		105		123	
Usuteadus	8		17		13		11		15	

Veterinaaria	62	51,6%	65	50,8%	65	50,8%	68	50,0%	71	52,1%
Õigus	417	30,0%	443	35,2%	417	31,4%	346	23,7%	281	23,1%
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	499		468		478		523		476	
Ärindus ja haldus	711	18,6%	720	21,7%	828	15,8%	547	21,0%	523	11,9%
KOKKU	6600	8,6%	6547	9,4%	6629	9,2%	6280	9,2%	6354	6,5%

Tabel II. Avalik-õiguslike ülikoolide II astmele vastuvõetud tudengid õppekavagrupi ja õppekeele lõikes, 2016–2020, (EHIS)

	2016		2017		2018		2019		2020	
	kõik	sh ingl	kõik	sh ingl	kõik	ingl k	kõik	ingl k	kõik	ingl k
Ajakirjandus ja infolevi	122	3,3%	95		83		49		47	
Arhitektuur ja ehitus	85	21,2%	127	13,4%	88	18,2%	88	17,0%	98	10,2%
Bio- ja keskkonnateadused	157		125		111		109	11,0%	131	16,8%
Füüsikalised loodusteadused	101	27,7%	98	38,8%	118	35,6%	103	53,4%	86	46,5%
Humanitaaria	82	50,0%	92	45,7%	95	43,2%	88	40,9%	102	27,5%
Informaatika ja infotehnoloogia	407	56,0%	463	47,5%	496	48,6%	511	48,5%	594	34,7%
Isikuteenindus	16		20		15		13			
Keeled ja kultuurid	130		143	28,0%	140	31,4%	139	30,2%	134	20,9%
Kunstid	164	40,2%	136	25,0%	242	52,5%	155	49,0%	147	32,7%
Matemaatika ja statistika	25	32,0%	26	57,7%	18	61,1%	31	48,4%	30	56,7%
Muusika ja teatrikunst	96	38,5%	81	38,3%	87	48,3%	101	40,6%	68	48,5%
Psühholoogia	48		42		41		52		44	
Põllumajandus, metsandus ja kalandus	66		58		62		88		68	
Sotsiaalteadused	253	55,7%	187	70,1%	226	62,8%	266	57,1%	276	52,9%
Sotsiaalteenused	111		91		121	10,7%	116	15,5%	91	11,0%
Sport	19		20		21		21		21	
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	508	46,7%	411	48,7%	444	48,4%	452	54,6%	401	42,4%

Tervishoid	69		60		65		66		67	
Transporditeenused	69		54		51		54		42	
Usuteadus	12		23		19		16		22	
Õigus	264	31,1%	235	23,0%	222	24,8%	230	26,1%	214	21,0%
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	457	5,3%	421	9,0%	504	9,3%	552	10,3%	569	7,2%
Ärindus ja haldus	684	13,0%	732	16,7%	757	21,5%	713	27,3%	643	17,4%
KOKKU	3945	25,4%	3740	26,3%	4026	29,8%	4016	31,6%	3895	24,7%

Tabel III. Avalik-õiguslikes ülikoolides I astmele vastuvõetud tudengid õppekavagrupi lõikes ja välistudengite osakaal õppekavagrupis, 2016–2020, (EHIS)

	2016		2017		2018		2019		2020	
	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid
Ajakirjandus ja infolevi	162		166		134		132		130	
Arhitektuur ja ehitus	310		289		309		286	0,3%	328	
Bio- ja keskkonnateadused	290	0,3%	254	0,4%	241	0,4%	243	0,4%	261	
Füüsikalised loodusteadused	195	10,8%	217	14,3%	214	20,1%	228	18,9%	285	19,3%
Humanitaaria	141		173	1,2%	178	6,7%	164	11,6%	158	5,7%
Informaatika ja infotehnoloogia	650		903	2,8%	982	4,5%	925	3,2%	987	2,7%
Isikuteenindus	98		81		84		82		85	
Keeled ja kultuurid	367	1,9%	395	1,8%	358	2,2%	394	1,0%	380	1,8%
Kunstid	366	6,0%	315	10,5%	360	9,4%	356	8,7%	322	5,6%
Matemaatika ja statistika	60		58		62		91	2,2%	80	1,3%
Meditiin	260	8,8%	257	8,6%	267	8,2%	269	8,2%	269	9,7%
Muusika ja teatrikunst	201	10,9%	162	18,5%	189	11,6%	155	10,3%	182	12,6%

Psühholoogia	109		110	0,9%	99		100	1,0%	100	
Põllumajandus, metsandus ja kalandus	132		98		100		100		185	
Sotsiaalteadused	327	187%	258	14,0%	263	13,3%	298	24,8%	239	6,3%
Sotsiaalteenused	240		208	1,4%	193	2,6%	202	1,5%	202	1,5%
Sport	89		108		100		98		97	
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	696	6,0%	623	6,6%	553	6,1%	513	6,8%	531	0,9%
Tervishoid	44		44		45		44		44	
Transporditeenused	166		115		97		105		123	
Usuteadus	8		17		13		11		15	6,7%
Veterinaaria	62	51,6%	65	50,8%	65	50,8%	68	50,0%	71	52,1%
Õigus	417	23,5%	443	30,0%	417	26,4%	346	19,9%	281	19,9%
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	499		468	1,9%	478	2,7%	523	3,1%	476	2,1%
Ärindus ja haldus	711	16,5%	720	18,2%	828	14,3%	547	20,1%	523	9,9%
KOKKU	6600	6,8%	6547	8,2%	6629	8,1%	6280	8,1%	6354	5,4%

Tabel IV. Avalik-õiguslikes ülikoolides II astmele vastuvõetud tudengid õppekavagrupi lõikes ja välistudengite osakaal õppekavagrupis, 2016–2020, (EHIS)

	2016		2017		2018		2019		2020	
	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid	kõik	sh välis-tudengid
Ajakirjandus ja infolevi	122	3,3%	95		83		49		47	0,0%
Arhitektuur ja ehitus	85	17,6%	127	13,4%	88	17,0%	88	15,9%	98	11,2%
Bio- ja keskkonnateadused	157		125		111	2,7%	109	9,2%	131	14,5%
Füüsikalised loodusteadused	101	23,8%	98	34,7%	118	32,2%	103	42,7%	86	41,9%

Humanitaaria	82	48,8%	92	41,3%	95	40,0%	88	37,5%	102	26,5%
Informaatika ja infotehnoloogia	407	31,2%	463	30,0%	496	32,2%	511	34,4%	594	18,2%
Isikuteenindus	16		20		15		13			
Keeled ja kultuurid	130	3,1%	143	20,3%	140	17,9%	139	20,1%	134	10,4%
Kunstid	164	22,0%	136	15,4%	242	47,5%	155	42,6%	147	22,4%
Matemaatika ja statistika	25	32,0%	26	23,1%	18	50,0%	31	22,6%	30	36,7%
Muusika ja teatrikunst	96	37,5%	81	39,5%	87	48,3%	101	37,6%	68	54,4%
Psühholoogia	48		42		41	2,4%	52		44	
Põllumajandus, metsandus ja kalandus	66		58		62		88		68	
Sotsiaalteadused	253	41,1%	187	61,0%	226	54,0%	266	50,0%	276	46,4%
Sotsiaalteenused	111		91		121	9,9%	116	15,5%	91	8,8%
Sport	19		20	5,0%	21		21		21	
Tehnika, tootmine ja tehnoloogia	508	24,8%	411	26,0%	444	32,9%	452	37,2%	401	10,5%
Tervishoid	69		60		65		66		67	
Transporditeenused	69		54		51		54		42	
Usuteadus	12		23	4,3%	19		16	6,3%	22	
Õigus	264	16,3%	235	10,6%	222	18,5%	230	17,8%	214	15,4%
Õpetajakoolitus ja kasvatusteadus	457	5,5%	421	8,3%	504	8,9%	555	10,8%	569	7,2%
Ärindus ja haldus	684	9,2%	732	13,3%	757	17,7%	713	24,3%	643	11,5%
KOKKU	3945	16,6%	3740	18,6%	4026	23,5%	4016	25,1%	3895	16,0%